

Новы Час

І НАЗВАЛА ТЭАТР: «ЗЬНІЧ»...

Стар. 14

СТРАТЕГІЯ ДЛЯ ПЕРАМЕНЫ

Эвалюцыя, а не рэвалюцыя — так можна вызначыць агульны сэнс новай канцэпцыі стратэгіі...

Стар. 4–5

РЭФЕРЭНДУМ ПРА ДАВЕР САРКАЗІ

У нядзелю Францыя абірае презідэнта. На думку аглядальнікаў, гэта фактычна будзе плебісцыт па даверу кандыдату галістаў Нікаля Сарказі, які абяцае кардынальна змяніць краіну.

Стар. 11

БЕЛАРУСКАЯ СХЕМА

Стар. 13

**ЧЫТАЙЦЕ
Ў НАСТУПНЫМ
НУМАРЫ**
**ПАЛІТОЛАГ
АНДРЭЙ ЛЯЎХОВІЧ**

Улада і апазіцыя: стан, расклад палітычных сіл, ацэнка сітуацыі, магчымыя сцэнары развіцця падзеі

► АД РЭДАКТАРА

ЧОРНАЯ ДАТА

Аляксей КАРОЛЬ

26 красавіка 1986 года ў 1 гадзіну 24 хвіліны на атамнай электрастанцыі ў Чарнобылі грымнулі паслядоўна два выбухі. Такім быў пачатак трагедыі, якой не відаць канца.

У Чарнобыльскай трагедыі — розныя абліччы. Рэактар, што палае. Героі-смертнікі ліквідатары. Бежанцы-перасяленцы. Пакінутая вёскі і гарады. Нежылую мёртвая зона памерам у 2 500 квадратных кіламетраў. Сінявокая Беларусь з папялісташым адценнем.

Шматлікае адчуванне гэтай трагедыі. Кожным: у сваім аса-бістым лёсে і ў лёсі краіны. Але

пры ўсёй рознасці, ёсьць і прынцыповы падзел-падабенства. На тых, хто перажыў катастрофу побач з рэактарам пад нябачнымі струменямі радыяцыі, і на тых, каму пашчасціла жыць уводдалі.

Нам з сынам, прыкладам, пацешавала: мы з ім былі на экспурсіі па Залатому кальцу ў Расіі. Вярнуліся 29 красавіка. І толькі тут даведаліся нешта цымнае і недакладнае пра нейкую аварыю на АЭС. А мая малодшая дачка з дзіцячым танцавальным ансамблем «Ровеснік» трох дні запар перад 1 мая рэпетавала перад Домам урада, а на свята танчыла на дэмантрасці. «Злачынцы», — мовіла бабуля пра ўрад, калі праўда выплыла на верх.

За 20 год і без таго ўмоўная мяжа паміж зонай і астатнім Беларусью размылася і сцерлася,

радыяцыйны пыл з дажджамі і вятрамі расцерушыўся па ўсёй краіне. Адна бяда з аддаленымі па часе наступствамі на ўсіх.

...Даты — асабістыя, сямейныя, карпаратыўныя, грамадскія, нацыянальныя — як своеасаблівия контактныя клавішы ў праграме чалавечай памяці. Падышла дата — замкнула. Ажылі, сышліся ў ланцужок адмысловыя асацыяцыі, успаміны, уяўленні. Уласныя ці навяяныя расказамі ўдзельнікаў, ці прынесенныя інфармацый звонку.

Радуемся. Мітусімся. Віншум. Купляем кветкі і падарункі. Ладзім сустрэчы, імпрэзы, урачыстасці. Падымаєм келіхі і прамаўляем тосты.

Ці наадварот, калі дата сумная, горкая, трагічная — смуткуюм, памінаем, ускладаем кветкі.

Аднак з ходам часу — слабее контаккт, блікніе яркасць падзеі. І нават вялікія катастрофы ці вялікія перамогі страчваюць эмацийную вастрыню. Высыхаюць слёзы і радасці, і болю.

А што застаецца, перадаецца? Усведамленне месца і ролі гэтай даты. У тваім аса-бістым, тваёй сям'і, роду жыцці. У жыцці, у гісторыі пэўнай супольнасці — прафесійнай карпарацыі, малой радзімы, нацыі, краіны. А з тым — захоўваецца сувязь пакаленняў, сувязь часоў. Духоўная пераемнасць. Застающа яшчэ, але не заўсёды засвойваюцца, урокі на будучыню як славутых перамог, так і горкіх памылак. Нездарма ж за вялікія даты агульнанаціональнага гучання, за іх змест і трактоўку ідзе такая барацьба. Яны то афіцыйна прызнаюцца, то адміняюцца, то падміняюцца.

У гэтым апошнім кантэксце дата Чарнобыльскай катастрофы — не выключэнне. Колькі часу, намаганняў і барацьбы спатрэбілася, каб нам сказаці ўсю праўду пра катастрофу. І ці сказаці, і ці ўсю? Ці ж не чулі мы

з уладных вуснаў заспакойліва-аптымістычнае: у зоне ўжо ўсё нармальная, можна вяртацца і жыць? Ці не размяркоўваюцца студэнты-выпускнікі ў памежных зонах раёны? Ці не пазбаўленыя ўжо шэрагу лъгот чарнобыльцы? І ці не прагучала ўжо ідэя будаўніцтва новай АЭС на тэрыторыі Беларусі?

26 красавіка 1986 года — дата асаблівай нават у шэрагу самых трагічных дат. І не толькі таму, што тэхнагенная, рукавторная, буйнейшая за ўсю гісторыю чалавечтва. А найперш — па наступствах. Пасля звычайных катастроф, рукавторных (вайна) ці прыродных (тайфун, землятрус), наступствы па-сутнасці бяспследна ліквідуюцца ў дастатковая кароткія тэрміны. Руіны разбираюцца, гарады адбудоўваюцца, архітэктурныя помнікі рэстаўруюцца, палі засейваюцца. Акупацыйныя зоны адміняюцца. Тут жа наступствы — на пакаленні наперад. І вечная зона, акупаваная ворагам пад імем Радыяція. І помнікам узвышаецца — не архітэктурны ансамбль, не абеліск нават, а злавесны саркафаг з ізаляваным (ці надзеяна?) ворагам.

Мы помнім дату Чарнобыля. І як бы не помнім... Вывелі яе за рамкі нашага паўсядзённага жыцця. І тое — нармальная чалавечая псіхалогія. Для нармальной жыццядзейнасці.

Помніц павсядзённа, не ў рыгорыцца і мерапрыемствах з нагоды даты, а на справе, у реальных праграмах і практичных высліках па-нейтралізацыі наступстваў катастрофы — службовы абавязак уладаў. Нагадваць уладам пра гэту іх святую справу і дапамагаць усімі сіламі — абавязак грамадскасці.

Як форма, акцыя такога напаміну, пратэсту супраць утывання праўды, супраць бяздзейнасці ўладаў і ўзік у свой час Чарнобыльскі шлях. Гэтым разам іх можа быць два. Адзін традыцыйны, які ладзіць дэмакратычная грамадскасць, проста Чарнобыльскі шлях. І другі, пра намер правядзення якога аўявіў БРСМ, — «Чарнобыльскі шлях — дарогай жыцця». Чарнобыль — дарогай жыцця? Дзіўная асацыяцыя. Але, урэшце, не ў назве памылка, а ў штучным падзеле па лініі бяды, што адна на ўсіх. Навошта?

ФАКТЫ, ПАДЗЕІ, ЛЮДЗІ

▼ НАВІНЫ РЭГІЁНАЎ

СТОЛІНСКІ МАНЬЯК АСУДЖАНЫ

23-гадовы жыхар Столінскага раёна К. признаны судом вінаватым у згвалтаванні і забойстве 15-гадовай дзячыны. У верасні мінулага года яна не вярнулася з дыскатэкі. Труп яе знайшлі на кукурузным полі. Суд признаў доказы следства аргументаванымі і вынес вырак — пажыццёвае турэмнае зняволенне.

У ВАРШАВЕ ІКРЫ НЕ ДАЧАКАЛІСЯ

Супрацоўнікі мытні “Захадні Буг” на памежным пераходзе паміж Беларуссю і Польшчай “Варшаўскі мост” пры даглядзе мікрааутобуса выявілі ў ім болей чым за трыста з паловаю паўкілаграмовых банак з чорнай ікрой. Груз затрыманы. Яго вартасць — каля 400 мільёнаў рублёў. Узбуджана крымінальная справа.

АВАРЫЯ Ў МАГІЛЁВЕ

На скрыжаванні вуліц горада адбылася буйная аварыя з удзелам чатырох легкавых аўтамабіляў і рэйсавага аўтобуса. Прычына аварыі — сардечны прыступ аднаго з кіроўцаў, які пазней быў дастаяўлены ў бальніцу. Больш ніхто не пацярпеў, акрамя аўтатранспорта.

БАЛАГАНАЎ У БАБРУЙСКУ

Група грамадзян звярнулася ў гарвыканкам з прапановою ўстанавіць у горадзе помнік героя рамана Ільфа і Пятрова “Залатое цяля” Шуры Балаганаву. На іх думку, скульптура надасць гораду своеасаблівасць.

СМЯРОТНЫ НАЕЗД

У Ляхавіцах п'яны кіроўца “Фольксвагена” з’ехаў з праезджай часткі, дзе ў гэты час знаходзіліся двое восьмікласнікаў. Дзеці загінулі на месцы.

МУЖЧЫНА З САБАЧЫМ ІНКСТИНТАМ

П'яны бабруйчанін на аўтобусным прыпынку без падстаду укусіў за руку жанчыну. Хулігана міліцыя затримала, а жанчына вымушана была звярнуцца ў бальніцу, дзе ёй была аказана медыцынская дапамога.

НА УКРАІНУ ЗА СТО ДОЛАРАЎ

Такую суму грошай перадаў афіцэр памежных войск брэстчанін за арганізацыю нелегальнага пераходу мяжы. Аднак здзелка не адбылася. Супрацоўнікі АБЭП Брэцкага УУС затрымалі вайскоўца, а Маларыцкая прокуратура ўзбудзіла супраць яго крымінальную справу.

14 красавіка адбылася прэзентацыя кнігі “Плошча” з серыі, якую выдае “Радыё Свабода”. Кнігу прадставіў Аляксандар Лукашук

► СПРАВА

АДВАКАТА КАЗУЛІНА ЗВОЛЬНІЛІ

18 красавіка прэзідыму **Мінскай абласной калегіі адвакатаў задаволіў заяву Ігара Рынкевіча пра звольненне паводле ўласнага жадання.**

Цяпер ужо былы адвакат экспандыдата ў прэзідэнты заўва-же, што яго нават не паклікалі на прэзідымум і не паведамілі час паседжання. Напярэдадні Ігар Рынкевіч не выключаў, што адкліча сваю заяву, паколькі змяняліся абставіны.

5 дзён таму Ігар Рынкевіч падаў заяву пра звольненне з юрыдычнай кансультаты. Ён напісаў, што сыходзіць добрахвотна, каб не падвяргаць ціску

сваіх калег, супраць якіх Міністэрства юстыцыі нібыта рыхтуе спагнанні.

«Нядайна мне сказали, — паведамляе Ігар Рынкевіч, — не даваць інтэрв’ю па справе Казуліна. Потым спрасілі: адкажы, з кім ты кантактуеш у гэтай справе, з якімі фізічнымі і юрыдычнымі асобамі? Я адмовіў. Потым сказалі не чапляць тэму нелегітимнасці Аляксандра Лукашэнкі, і ўсё ў мяне будзе добра. Я і тут не спыніўся, і пераказваў пра гэта ўсё, што казаў Аляксандар Казулін наконт нелегітимнасці. А апошній кропляй для іх было тое, што мы падалі заяву пра прысягненне да адказнасці за фальсіфікацыю выбараў».

На думку Рынкевіча, асноўная прычына звольнення — не даць яму далей абараніць Аляксандра Казуліна і перадаваць у СМИ заявы экспандыдата.

Ігар Рынкевіч больш за год абараняў Аляксандра Казуліна. За гэты час яго спрабавалі прысягнучь да адміністрацыйнай адказнасці нібыта за парушэнне грамадскага парадку. Таксама на яго наклалі два дысцыплінарныя спагнанні.

Адвакацкія паслугі Аляксандру Казуліну згодны аказваць адвакат Зміцер Гарачка, які абараняў экспандыдата падчас суда ў ліпені 2006 года. Таксама Ігар Рынкевіч разлічвае абараніць Аляксандра Казуліна як грамадзянін паводле даверанасці.

► ПОМНІКІ

ПАД АХОВАЙ

18 красавіка адзначаўся **Міжнародны дзень помнікаў і гістарычных мясцін**.

У спісе гісторыка-культурных каштоўнасцяў Беларусі больш за 4800 аб'ектаў. Апроч нацыянальнага реестру, асобныя з іх унесены ў спіс гістарычнай спадчыны ЮНЕСКА. Самыя вядомыя — Белавежская пушча, Мір, Нясвіж, геадэзічная «Дуга мерыдыяну Струве».

Большасць помнікаў патрабуе тэрміновага аднаўлення, аднак з-за браку фінансавання ўрад вызначыў паўсотні прыярытэтных, якія будуць даводзіцца да ладу ў першую чаргу. Няцяжка падлічыць, праз колькі часу з такімі тэмпамі можна будзе рапартаўваць пра заканчэнне прац — амаль праз стагоддзе. Калі такая тэндэнцыя не зменіцца, то ў хуткім часе большасць культурна-гістарычных помнікаў праста знікні з турыстычнай мапы Беларусі.

Дарэчы, ужо ў гэтым годзе, магчымы, пачненца рэстаўрацыя сядзібы слыннага грамадскага дзеяча і кампазітара Міхала Клеафаса Агінскага ў Залессі на Смаргоншчыне. Як паведаміў старшыня Нацыянальнай камісіі ў справах ЮНЕСКА Уладзімер Шчасны, неўзабаве адбудзеца пасяджэнне наконт аднаўлення месца, дзе, як лічыцца, з’явіўся на свет славуты паланез «Развітанне з Радзімай».

► АКЦЫЯ

ЗМАГАННЕ ВЕРНІКАЎ

Іна СТУДЗІНСКАЯ

Кatalікі працягваюць дамагацца вяртання будынка касцёла святога Язэпа і кляштара бернардынаў, на месцы якога ўлады маюць намер зрабіць гатэльна-забаўляльны комплекс.

Сабрана ўжо больш за 7 тысяч подпісаў. На Радаўніцу акцыю ў падтрымку касцёла святога Язэпа правялі актыўісты моладзевых рухаў. Але ад улады ніякага адказу на лісты вернікаў пакуль няма.

Штодня а 18.20 у Мінску на прыступках касцёла святога Язэпа праходзяць малітвы ў інтэнцыі вяртання святині. 17 красавіка ўвечары каля трох дзесяткаў вернікаў правялі набажэнства. Праўда, прыходзяць сюды ў асноўным людзі сталага веку.

► ГАДАВІНА

АДЗНАЧЫМ РАЗАМ?

Магілёўская аўтаднаная дэмакратычна кааліцыя працавала магілёўскім уладам разам адзначыў дзве ўспехі першую гадавіну чарнобыльскай трагедыі.

Адпаведны зварот, падпісаны кіраўнікамі партыйных арганізацый Магілёва, днёмі адпраўлены старшыні Магілёўскага гарвыканкаму Віктару Шорыкаву. Зварот падпісалі кіраўнікі гарадскіх арганізацый партыі БНФ Зміцер Салаўёў, Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада) Юры Новікаў,

Актыўістка парафіі святога Язэпа Івона Мацукевіч бывае каля касцёла кожны дзень. Менавіта праз яе рукі прайшло больш за 6 тысяч подпісаў у падтрымку вяртання касцёла, яна вядзе перапіску з уладамі: «Ходзім, молімся, просім у Пана Бога ласкі пра вяртанне нам гэтай святині. Ніякіх адказаў ад улады няма, хаця ўжо больш за месяц прайшло, як мы адправілі першыя лісты. Лісту Адміністрацыі прэзідэнта накіравалі 13 сакавіка. Ніякага адказу няма. Будзем дзейнічаць далей — нейкі ж адказ павінен быць», — распавяла Івона Мацукевіч.

Чаму ўлада не звяртае ўвагі на патрабаванні вернікаў? Маладая абаронца касцёла Марыя выказала такое меркаванне: «Я думаю, партыі

партыйныя лідэры просяць уладу пайфармаваць іх пра жалобныя мерапрыемствы, якія адбудуцца 26 красавіка. У сваім звароце актыўісты просяць Віктора Шорыкава даць магчымасць выступіць на традыцыйным жалобным мітынгу прадстаўніку аўтаднанай дэмакратычнай кааліцыі.

Магілёўская аўтаднаная дэмакратычна кааліцыя, акрамя іншага, правядзе 26 красавіка мітынг-рэв’ем каля крыжа памяці па ахвярах чарнобыльскай трагедыі. Крыж памяці ўсталяваны магілёўскім дэмакратамі ў 1997 годзе прыдарозе на найвялікшыя гарадскія паўднёва-ўсходнія могілкі.

▼ ТЫДНЁВЫ АГЛЯД

КАЗАЧНЫЯ СЮЖЭТЫ

Сяргей САЛАЎЁУ

«Шоу з удзелам Сярэдзіча» — такі загаловак «Наша Ніва» дала на матэрыял пра найважнейшую падзею мінілага тыхня: прэ-канферэнцыю для беларускіх СМИ Аляксандра Лукашэнкі. Аднак я б даў іншы загаловак: «Шоу з удзелам Лукашэнкі».

Што ні кажы, але гэта было сапраўды шоу, добра адражыраванае, з пралічанымі нечаканасцямі, якія можна было чакаць ад рэдактараў ацалелых недзяржаўных СМИ.

З большага, Аляксандар Рыгоравіч не сказаў нічога новага. У краіне — стабільнасць, нафтагазавы ўдар з боку Расіі мы вытрымалі, недзяржаўныя газеты не друкуюцца і друкавацца не будзець, атамную станцыю мы пабудуем, а льготы, якія зараз адменіць Палата прадстаўнікоў, усё роўна не дзейнічаюць загадам прэзідэнта. Гэтыя льготы будзець перанакіраваныя ў іншыя галіны беларускай гаспадаркі пад называю «Усё лепшае — дзесяці». Карацей, «Усё нармальна, мама!».

Але чамусьці гэтая прэсавая канферэнцыя мне нагадала адначасова і сеанс самазаспакаення.

Узяць хача б тое, што дзесяці. На мінульым тыдні стала вядома, ЯКІЯ льготы паддлягаюць скарачэнню. Плануецца пазбаваць дзеяці дзяржавы якія цяпер ім належачаць па законе. Навучэнцаў і студэнтаў — 50-працэнтны скідкі на прайезд у гарадскім грамадскім і прыгарадным транспарце. Наву-

чэнцаў і студэнтаў-вочнікаў яшчэ і 50-працэнтны скідкі на прайезд у рэспубліцы з 1 кастрычніка па 30 чэрвеня па суботах, нядзелях і святах. Не змогуць за палову кошту пакатацца студэнты-вочнікі дадому і ў дні зімовых вакацыяў. Ім належала такая палёгка ва ўсе дні тыдня з 1 студзеня па апошні дзень лютага.

Дзеяці-інвалідаў могуць пазбаваць права на 50-працэнтную скідку на прайезд па краіне (ездіцца скідкай ім можна было з 1 кастрычніка па 15 траўня і адзін раз у астатні час года). Акрамя таго, дзесяці, якія пакутуюць на тэрмінальную стадью хранічнай нырачнай недастатковасці, выдавалася штогадовае грашовае кампенсаванне выдаткаў на транспарт. Стваральнікі законапраекта палічылі і гэта лішній ільготай.

Канешне, законапраект па ўдасканаленні льгот яшчэ не готовы канчаткова — магчыма, некаторыя

А як жа мы, творцы, пачуваліся на гэтай гістарычнай калымазе? Хто трапіў пад колы, а хто знайшоў месца каля паганятага, на ўтульным вазочку нашага быцця

з пералічаных ільгот атрымаецаца адваяваць дэпутатам або прадстаўнікамі грамадскіх арганізацый — з імі парламентары будуць супстракацца 27 красавіка. На канец траўня ў Палаце прадстаўнікоў запланавана паставіць канчатковую кропку ў пытаннях ільгот. Але што гэта? Лепшае — дзесяці?

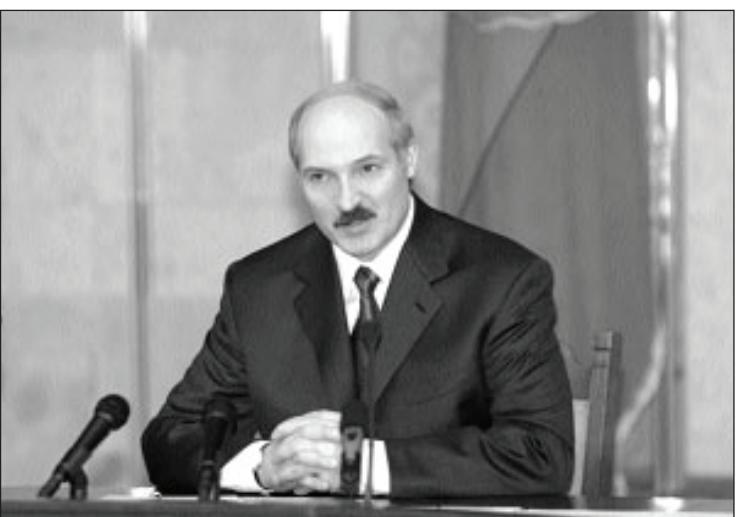
Што тычыцца «эканамічнай стабільнасці» і трываласці беларускага рубля, то гэта абвяргае рынак. А рынак кажа, што на мінульым тыдні попыт на валюту дасягнуў рэкорднага ўзроўню. Попыт на доллары ЗША

на Беларускай валютна-фондавай біржы, роўны 97,3 мільёна USD, іншоу апынуўся вышэйшым за прапанову, якая склада 86,4 мільёна USD. Таксама на мінульым тыдні, па дадзеных БВФБ, попыт на ёўра дасягнуў рэкорднага ўзроўню — 117,661 мільёна EUR, аднак Нацыянальны банк не задаволіў яго ў поўнай меры. Курсы ёўра і расійскага рубля ў дачыненні да беларускага на БВФБ за мінулы тыдзень выраслі на 0,39 і 0,33 працэнта адпаведна.

Вось табе і валютная стабільнасць. У Нацбанка проста не хапае замежных грошай, каб задаволіць валютны рынак. Гэта значыць, што ў краіне заўшэне нашых «зайчыкаў», якія даўно перасталі быць «зайчыкамі». Наўпрост кажучы, зроблены першы крок да інфляцыі або чарговай дэнамінацыі.

Нягледзячы на тое, што, па словах

прызідэнта, адносіны з Расіяй у нас

энерганосібіты, а таксама змушаным увядзеннем дзяржаўных субсидый нафтаперапрацоўнікам з прычыны стратнасці перапрацоўкі на беларускіх НПЗ у новых умовах. Аднак мера па ўвядзенні дзяржсубсидый супярэчыць прынцыпам Сусветнай гандлёвой арганізацыі, а Расія знаходзіцца ў вырашальнай стадіі па далучэнні да СГА.

І яшчэ адна сенсацыя прагучала на той жа прэс-канферэнцыі. Аляксандар Лукашэнка заявіў, што Беларусь не выключае продажу кантрольнага дзяржпакета акцый мясцовых мабільных кампаній Velcom і БеСТ. БеСТ — цалкам дзяржаўная кампанія, у якой ледзь больш за 100 000 кліентаў. Velcom, у якім дзяржаве належыць кантрольны пакет, — другі па велічыні ў Беларусі аператар мабільнай сувязі, з 2,6 мільёнаў абоненцоў. «Мне прапаноўваюць сёння за 500 мільёнаў долараў прадаць БеСТ... Пропаноўваюць прадаць той пакет, які нам належыць у кампаніі Velcom, за \$ 300–400 мільёнаў», — сказаў Лукашэнка.

Паводле расійскіх спецыялістаў, кошт БеСТ яўна завышаны, а кошт Velcom — яўна заніжаны. Але гэтыя самыя расійскія спецыялісты з «БіЛайн», «Мегафону», «Сіцілайну»

(МТС ужо прысутнічае на рынку Беларусі) вельмі насярожана аднесліся да гэтай ініцыятывы. Маўляў, прапаноў такіх да нас не паступала, і казаць пра гэта мы не можам.

Цікава нават тое, што ў БеСТе таксама не ведаюць пра планы Лукашэнкі прадаць кампанію.

Карацей, прэс-канферэнцыя Лукашэнкі разлічана на тых, хто, акрамя БТ, нічога не глядзіць, не чытае і не бачыць. Цікава, на сколькі гэта прэс-канферэнцыя эфектыўна?

Але ёсьць і добрыя навіны. Таварыства беларускай школы, Міжнародная асацыяцыя беларусістай, Згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўшчына» і іншыя беларускія грамадскія арганізацыі заснавалі прэмію імя Вацлава Ластоўскага для беларускамоўных выкладчыкаў ВНУ. Асноўнай мэтай гэтай прэміі ёсьць «пільная патрэба ў маральнай падтрымцы беларускамоўных выкладчыкаў вышэйшай школы, стымулявання выкладання па-беларуску». Найперш гэта прэмія датычыць выкладчыкаў фізіка-матэматычных, прыродазнаўчых і іншых дысцыплінаў, якія рэдка ва ўніверсітэтах чытаюцца па-беларуску.

Вучыце і вучыцесьсі мове, спадарства!

► ПАДРАБЯЗНАСЦІ

ЕЎРОПА ГАТОВА ДА ДЫЯЛОГУ

Днямі ў Страсбургу скончылася паседжанне спецыяльнага падкамітэта па справах Беларусі Парламенцкай асамбліі Рады Еўропы. Яно прыцягнула ўвагу многіх вядомых еўрапейскіх палітыкаў.

У дэбатах удзельнічалі краінік Парламенцкай асамбліі Рэнэ ван дэр Ліндэн, дакладчык у справах Беларусі палітычнага камітэта Андрэя Рыгоні. На дыскусію запрасілі беларускіх апазіцыйных палітыкаў — Аляксандра Мілінкевіча, Анатоля Лябедзьку, Анатоля Ляўковіча і Валеру Ухналёву.

Галоўным вынікам паседжання можна лічыць тое, што Еўропа гатовая да дыялогу з беларускай уладай, але сігналам для яго

Рэнэ ван дэр Ліндэн

пачатку павінны стаць канкрэтныя рухі з беларускага боку. Прынамсі, Рэнэ ван дэр Ліндэн назваў найбольш пажаданы для еўрапейскай супольнасці першы крок — вызваленне палітычных вязняў. Менавіта такі крок, на яго думку, стаў бы добрым сігналам пра гатоўнасць для супрацоўніцтва.

Паводле Андрэса Хэркеля, старшыні падкамітэта па справах Беларусі Парламенцкай асамбліі Рады Еўропы, перадумовай дыялогу Беларусі з Еўрасаюзам ці іншымі міжнароднымі арганізацыямі таксама з'яўляецца дыялог унутры краіны — паміж апазіцыяй і ўладай. І такі дыялог мае пэўныя перадумовы. Перадусім, трэба стварыць у краіне нармальная ўмовы дзеяння свободных СМИ, якія б прадстаўлялі розныя думкі розных палітычных сіл.

Страсбургскія дэбаты таксама далі надзею, што Еўропа выпра-

цце кансалідаваную пазіцыю адносна Беларусі. Зацвердзіць яе збраюцца на буйной міжнароднай канферэнцыі з удзелам прадстаўнікоў беларускай улады і апазіцыі, а таксама Еўрапарламента, Парламенцкіх асамблей Рады Еўропы і АБСЭ. Анатоль Лябедзька зазначыў, што на перамовах з новым дакладчыкам у справах Беларусі італьянцам Андрэа Рыгоні ён аргументаваў неабходнасць менавіта такога падыходу.

«Беларуская ўлада, — сказаў Лябедзька, — будзе спрабаваць шукаць добрыя і дрэнныя міжнародныя арганізацыі — «чэснія» і «нічэснія». Каб гэтага пазбегнуць, лепш выходіць на фармат парламенцкай «тройкі». Мажліва, спадар Рыгоні не вельмі добра разумее, як яна функцыянуала раней. Але ж ёсьць тая ж Ута Цапф, ёсьць іншыя парламентары, якія ведаюць,

як гэта было арганізавана. Гэта складаней арганізацыі, але больш эфектыўна палітычна. Я думаю, што гэта магло або падштурхнуць беларускую ўладу да рэальнага палітычнага практэсу, або пазбаваць міжнародную супольнасць іллюзій, якія частковая сёння прысутнічаюць».

Акрамя таго, беларускія апазіцыйныя палітыкі звярнулі ўвагу еўрапейцаў на тое, што не трэба спрабаваць будаваць дачыненні з афіцыйнымі Мінскам з чыстага аркуша. Ёсьць пэўная гісторыя ўзаемаадносінаў Страсбургу і афіцыйных беларускіх уладаў. І трэба дамагацца, каб тыя рэзалиюцыі, якія ўжо прынятыя, былі рэалізаваныя.

Такім чынам, Еўропа зрабіла свой крок да наладжвання ўзаимаадносін з беларускай уладай. А вось ці захоча беларуская ўлада крочыць у гэтым жа напрамку не толькі на словаў, невядома.

► АПАЗІЦЫЯ

СТРАТЕГІЯ ДЛЯ ПЕРАМЕНАЎ

Вацлаў АРЭШКА

На мінулым тыдні ў Вільнюсе на канферэнцыі прадстаўнікоў дэмакратычных сіл быў прэзентаваны і аблеркаваны праект стратэгіі, які вызначаеца прынцыпова новымі падыходамі. Эвалюцыя, а не рэвалюцыя — так можна вызначыць агульны сэнс новай канцэпцыі стратэгіі. Прэзентаваны праект распрацаваны Планава-аналітычнай групай АДС да плануемага Кангрэса дэмакратычных сіл. Прынцыповых пярэчанняў ён не выклікаў і быў рэкамендаваны для публічнага аблеркавання. На старонках нашай газеты мы пачынаем аблеркаванне з артыкула каардынатара аналітычнай групы Вацлава Арэшкі. Група існуе з 2003 года, у яе склад уваходзяць спецыялісты па палітычных тэхналогіях з асноўных апазіцыйных партый, грамадскіх арганізацій, незалежныя эксперыты.

У колах беларускіх дэмакратоў ужо не адзін год ідуць размовы пра стратэгію. Але якой павінна быць стратэгія перамогі для палітычных і грамадскіх сіл, якія амаль не маюцьмагчымасці легальна займацца сваёй дзеянісцю, даносіць да людзей праўдзівую інфармацію, знаходзіць падтрымку па рэалізацыі сваіх мэт і задач?

Да апошняга часу агульнае бачанне стратэгіі будавалася на tym, што, набраўшы пераважную падтрымку ў грамадстве, дэмакраты нарэшце дамагаюцца перамогі на выбарах. А калі гэту перамогу паспрабуюць адабраць, сотні тысяч абураных грамадзян шчыльнымі радамі выйдзут дзеля абароны свайго дэмакратычнага выбару...

Гэты варыянт не спраўдзіўся ў 2001 годзе, хаяць колькасць тых, хто галасаваў за Ганчарыка, была, па некаторых меркаваннях, дастатковай прынамсі для таго, каб адбыцца другі тур. Не рэалізавалася такая схема і ў 2004, нягледзячы на тое, што паслявыбарчае апытацне паказала — большасць кандыдатаў ад апазіцыі прэтэндавалі на другі

Кастрычніцкая плошча. Сакавік 2006 года

Змены ў сітуацыі

Як сацыялагічны даследавані, так і згаданы досвед мінулых кампаній паказваюць, што да апошняга часу беларускае грамадства захоўвала пэўную стабільнасць. Адносны рост уздоўжні жыцця ўраўнаважваў пэўную незадаволенасць недахопам правоў і магчымасцю для самарэалізацыі. Большасць жыхароў лічыла, што ўсё ідзе добра, ды зусім не страшна, што газеты, тэлевізар і выбары нагадваюць пра «дэмакратыю» савецкага тыпу — пакуль ёсьць «і чарка, і шкварка». Меншасць, якая прагнула больш свабоды, заставалася ў «катэгарычнай» меншасці. Тым жа, што «дарваўся» да кіраўнічых пасад у дзяржаве ці эканоміцы, здавалася, што створаная «бацькам» сістэма яшчэ доўга будзе забяспечваць вытворчасць танным палівам, а «эліту» — выгоднымі кармушкамі. Карпарацыя «Беларусь» працавала спраўна, а інтэрэсы незадаволеных, якія прадстаўляла дэмакратычную апазіцыю, далёка разыходзіліся з інтэрэсамі пераважнай часткі грамадства, і голас пратесту гу-

чаў хаяць і не зусім у пустыні, але вельмі слаба.

Такім чынам, зварот дэмакратоў да большасці з прапановамі палепшиць жыццё на дэмакратычны лад не трапляў на адпаведную глебу. Гэту большасць нічога не аб'ядноўвала з тымі, для каго важней за каўбасу былі такія каштоўнасці, як свабода, праўда, справядлівасць... У грамадстве не знаходзілася агульная важная проблема, якая б аднолькава хвалявала самыя розныя слоі насельніцтва. У выніку, калі на плошчу выйшлі тыя, хто «за свабоду», астатнія палічылі за лепшае пачакаць.

Але год, які прайшоў ад мінульты прэзідэнцкіх выбараў, істотна змяніў сітуацыю. Як найбольш важнае можна коратка адзначыць:

- змяніўся характар пратэстных настроў — павялічылася колькасць удзельнікаў і «градус» унутранага напружэння ў грамадстве;
- змяніліся адносіны з Расіяй — Москва дэмантруе ўсё больш прагматычны падыход да «брацкай дружбы»;
- змяніліся адносіны з Захадам — патрабаванні дэмакратызацыі канкрэтаваліся і падмачоўваюцца эканамічнымі прапановамі;
- змяніліся настроі насельніцтва — адбываюцца пагаршэнне эканамічнага самаадчування і пагаршэнне адносінаў да Расіі;
- змянілася эканамічная сітуацыя — беларускі эканамічны цуд усё больш заўважна выліньявае.

Стан, які склаўся пасля так званага «газавага крызісу», яшчэ нельга называць сапраўдным крызісам эканомікі ці самой улады. Але пахінулася тое, што складала аснову ўнутранай стабільнасці рэжыму — яго здольнасць гарантаваць для большасці беларусаў захаванне існуючага статусу, і tym больш паляпшэнне яго ў будучым. У пэўнай ступені можна канстатаваць пачатак «крызісу гарантаздольнасці» улады і, непасрэдна, дзеючага прэзідэнта.

Парушэнне балансу адносін з Москвой — асноўнага падмурка «еканамічнага цуду» — выклікае ланцужок з'яў: парушэнне эканамічнай стабільнасці, паніжэнне ўзроўню жыцця, а значыць, даверу да ўлады, аслабленне вертыкальных уладных сувязяў і, адпаведна, ролі аўтарытэту адзінай уладнага кіраўніка дзяржавы.

Цяпер гэта толькі пачатак працэсу, але досвед гісторыі паказвае, што працэс гэты, звычайна, незваротны. Страна якасці гарантаздольнасці рэжыму выклікае авастрэнне ўнутраных канфлік-

таў, павелічэнне знешняга ціску і, што вельмі важна, — паўстанне адзінай проблеме для розных слаёў грамадства — проблемы пошуку новых гарантай захавання стабільнасці і далейшага развіцця. Сёння пераважная частка грамадства яшчэ не ўсведамляе, што адбываецца, але адчуванне неспакою ў грамадстве нарастает.

Эліты

Разбураща адзінства групы, якая была значна больш сур'ёзнай падтрымкай рэжыму, чым партыйныя пенсіянеры і малапісменныя правінцыялы — групы, якую мы трохі ўмоўна назавем «нацыянальныя эліты». Гэта, найперш, прафесійныя кіраўнікі вышэйшага і сярэдняга звяна — працаўнікі міністэрстваў, дырэкторы, фінансісты і г. д. У іх інтэрэсах цяпер развіццё эканомікі ў рынковым кірунку, захаванне незалежнасці, змяншэнне дзяржаўнага валонтарызму. Існуючая мадэль улады больш не гарантует ім абарону іх інтэрэсаў, а паслабленне самога «гаранта» падштурхоўвае да кансалідацыі і актыўнасці. Частка з іх усё больш усведамляе гэта, іншая частка застаецца жорсткай «павязанай» з дыктатурай. Нарастанне крызісу і канфлікт у гэтай групе можа прывесці нават да спробы самастойна выратаваць сітуацыю — змяніць вышэйшую ўладу «наменклатурным спосабам».

Пагаршэнне эканамічнага становішча ўплывае і на найвялікшую ў Беларусі сацыяльную групу — так званых «нявізычных», сацыяльна і палітычна пасіўных, тых, меркаванні якіх, у значнай ступені, вызначаюць менавіта «чарка і шкварка». Для іх гарантам адноснага, але вельмі цанімага дабрабыту ёсьць менавіта вышэйшая ўлада. Магчымае эканамічнае пагаршэнне будзе непакоіць іх усё больш, і ў пэўны момант стане магчымы сацыяльныя выбух, як напачатку дзеяністых. Адрасатам народнага гневу будзе той, хто не спраўдзіў спадзяніні і не выканаў абліянкі.

Такім чынам, ствараеца сітуацыя, калі паміж незадаволенымі, «нявізычнымі» і элітамі намашваюцца кропкі супадзення інтэрэсаў — магчымасці для з'яўлення агульных інтэрэсаў ды спробаў супольнага вырашэння проблем.

У выніку ўлада трапляе ў складаную сітуацыю, калі на яе пачынаюць ціснуць усе: не толькі заўсёдныя незадаволеныя, але і свае эліты, раней абліянавыя нявізычных, міжнародныя сілы (прычым з двух бакоў). Губляючы сталае апрышча ў сваіх знешніх апякунах (Москва), улада паступова губляе і падтрымку сваіх

► ЭКСПЕРТЫЗА

БЕЛАРУСЫ ХОЧУЦЬ ЖЫЦЬ ТУТ І ЦЯПЕР

Ці сапраўды эканамічная і сацыяльная сітуацыя ў Беларусі з'яўляецца стабільнай, як казаў пра тое Аляксандр Лукашэнка на сваёй прэсавай канферэнцыі? Пра гэта разважае кіраунік даследчага цэнтра «Стратэгія» Леаніда Заіка.

Прэзідэнты і прэм’ер-міністры ўсіх краін павінны казаць прыемнымі рэчы для народу, у гэтым іх функцыя — маляваць аптымістычную карцінку. Але гэта не зусім так. Калі казаць пра 2007 год, то па двух-трох месяцах мы не можам рабіць дакладнага ацэнкі таго, што будзе адбывацца напрыканцы года. На сёння мы канстатуем рост валавога ўнутранага прадукту на 9 працэнтаў, але ў нас спыніўся экспарт. А пры гэтым яшчэ растуць даходы насељніцтва і інвестыцыі. Такі супяречлівы пачатак года можа прывесці да памылак у эканамічнай палітыцы і значна пагоршыць сітуацыю.

Многія лічбы выклікаюць сумнівы. Прэзідэнт казаў, што грашовыя і валютныя сродкі прадпрыемстваў павялічыліся, паводле дадзеных Нацыянальнага банка, на 20 працэнтаў. Але як яны маглі павялічыцца на 20 працэнтаў, калі экспарт застаўся на ранейшым узроўні? Што да бюджету, то ён сапраўды можа быць і большы ў намінальных лічбах. Мы так жылі ўсе 90-я гады.

Але галоўнае — гэта тое, што ўдвай скарачаецца экспарт нафтапрадуктаў — галоўнай крыніцы нашых даходаў. Мы 40 працэнтаў нашых валютных здзелак забяспечвалі менавіта за кошт экспарту нафтапрадуктаў. І я б не спышаўся казаць, што мы ўжо вытрымалі расійскі ўдар. Гэты ўдар ацэньваецца ў памеры каля 8 мільярдаў долараў. Мы пакуль яшчэ не плацілі за газ па новых тарыфах.

Апошнія гады, асабліва пасля скачка цэн на нафтавым рынку і каласальных даходаў ад продажу нафтапрадуктаў, у насељніцтва змяніліся спажывецкія паводзіны. Рэзка павялічыўся попыт на дарагія тавары, на кватэры, аўтамабілі, дарагую бытавую тэхніку — цэны на кватэры ў Мінску прости ўражваюць. Такія цэны нам і не сніліся, але людзі ўсё роўна купляюць.

Гэтыя дармавыя гроши, атрыманыя на перапрацоўцы расійскай нафты, выклікалі ва ўсіх

сіндром патэрналізму і спажывальніцтва. Валавы ўнутраны прадукт вырас на 10 працэнтаў, а даходы — на 17. І людзі перасталі ашчаджаць. Узровень ашчаджэння насељніцтвам упаў з 20 працэнтаў напрыканцы 90-х да 4 працэнтаў у 2006 годзе. У Японіі напачатку іх эканамічнага цуда норма ашчаджэння была 30 працэнтаў, нармальным лічыцца ўзровень у 10 працэнтаў.

Беларусы не хочуць ашчаджаць гроши, яны хочуць жыць зараз, купляць машыны, кватэры і г. д. Такі прыклад: летасі імпарт з Італіі свежай садавіны павялічыўся на 30 працэнтаў. А гэта тавар нятанны.

Сёння Беларусь, асабліва групы, блізкія да наменклатуры, сама наменклатура, дырэктары атрымліваюць даходы у паўтары-дзве тысячи долараў. Гэта знача больш за тое, пра што можна было марыць гадоў 10 таму. А ў цэлым краіна катэгарычна не хоча жыць па сродках. І прэзідэнт гэта падтрымлівае. У нашых спрэчках з Расіяй яна проста прапаноўвае нам жыць так, як мы працуем.

Патэрналізм, які беларускі прэзідэнт абаражяе і ўхвалеяе як каштоўнасць і эканамічную мадэль, — рэч вельмі небяспечная. Гэта прывядзе краіну да банкрунта.

Аляксандр Рыгоравіч урэшце паўстане перад праблемай — трэба прыватызаўца краіну. А беларускае грамадства будзе ставіцца да гэтага вельмі хваравіта. Бо застацца ў дурнях ніхто не хоча, асабліва ў сітуацыі, калі будуць дзяліцца мільярды. Лукашэнка гэтай праблемы байца і не ведае, як яе добра вырашыць. Але наменклатура і іх дзеці гэтага чакаюць. Усе ўжо бачаць, што нельга так далей жыць — без яхтаў, без уласных самалётав, без катэджаў на Лазурным беразе. І да гэтага падштурхоўвае ўся сітуацыя ў Беларусі. Гэта можа стаць дэстантарам, калі ўжо не бедныя людзі, а багатыя будуць думаць — зараз гэта ўладная каманда будзе ўсё дзяліць, а нас кінуць. Я мяркую, што гэта — самы чуйны момант беларускай гісторыі цяперашняга перыяду.

Каштоўнасці чалавечага выбару, чалавечай годнасці зробіць вырашальны ўплыў на лёс Беларусі. Не эканамічныя паказчыкі, а тое, што называецца зваротам да самога сябе. Калі чалавек бачыць, што тая краіна, у якой ён жыве, яму нецікавая, што гэта не яго краіна, што ён не хоча так жыць — тады адбудуцца змены.

Паводле «Радыё Свабода»

► ГАНДАЛЬ

СКАЦІНА МАЯ ДАРАГАЯ

Язэп ПАЛУБЯТКА

**Гандаль хатній жывёлай,
як у жывым выглядзе, так і
забітым, дазваляе зарабіць
гроши тым, хто яе прадае ды
перапрадае, і эканоміць тым,
хто купляе.**

Як прадаць каня

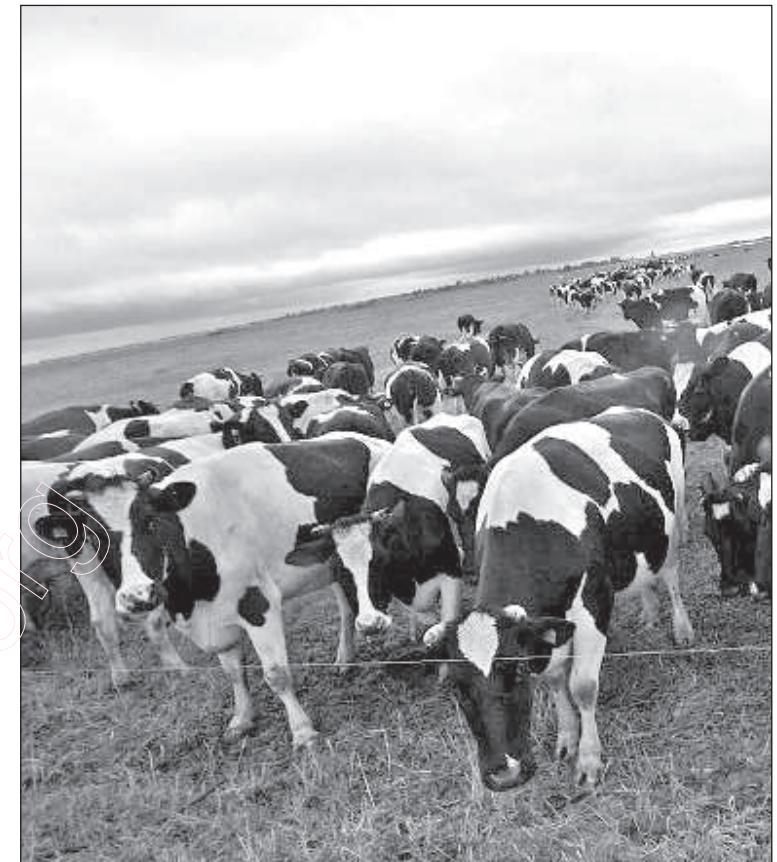
Гэты бізнес пачаў развівацца напачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя. Штуршок яму дала эканамічная сітуацыя ў Літве. Самастойнасць гэтае краіны запатрабавала эканамічных змен. У тым ліку пераўтварэнняў у галіне сельскай гаспадаркі. Былі распушчаны калгасы, і зямля стала прыватнай. Калгаснай тэхнікі ўсім новым фермерам не хапіла, а таму напачатку іх гаспадарання былі запатрабаваны нават коні.

У Беларусі калгасы засталіся, але ўлікі і кантроль не адпавядаў сапраўднаму ўзроўню, і таму насы суходзі пачалі скупляць у нас і трактары, і коней. Тым больш, што коні ў калгасах былі непатрэбныя, і іх пачалі раздаваць насељніцтву за так. Мяжа была празрыстая, пра што засведчыў у свой час Павел Шарамет.

Напачатку коней у Літве вазілі фурамі. Тым карысталіся нават прадпрымальныя старшыні калгасаў, паколькі ў тых часы спісалі з балансу прадпрыемства не толькі жывёлу, але нават і самалёты. Бізнес ішоў удала да той пары, пакуль не ўсталявалася мяжа. Пасля чаго тэктыка дастаўкі жывога тавару ў Літву змянілася. На беларускім баку фармаваўся табун, і ў вызначаны час коней накроўвалі ў бок мяжы, а на літоўскім баку іх чакаў перакупшчык. Беларусу заставалася толькі сесці ў аўтобус і плаехаць да суседзяў у госці, каб атрымаць гроши.

Прадам карову ці свінню

Праз некалькі гадоў літоўскія фермеры сталі на ногі і коней купляць перасталі. Дзесьці ў гэты час адкрыўся новы жывёльны рынак. Украінцы пачалі скупляць беларускіх кароў. У сярэдзіне 90-х гадоў на дарогах Гродзеншчыны, Брэсцкі і Гомельшчыны можна было бачыць, як імчыць іншамарка з аўтамабільным прычэпам, а на ім стаіць увязаная карова ці дзве цяляткі. Тактыка дастаўкі тавару засталася літоўскай: з кароў ствараўся гурт, і наняты з мясцовых пасухах нікому не вядомымі сцежкамі гнаў іх на Украіну. Бізнес быў прыбытковы. Гандляры на год мянялі дзве-тры машинны. Састарэлыя вясковыя ўжо былі

не здольны даглядаць жывёлу і радаваліся, што гроши атрымлівалі адрэзу ж.

У гэты час пачынаецца пашырэнне жывёльнага бізнесу на Беларусі. Паколькі купіць свежую свініну тады ў крамах было праблематычна, і яна не заўжды мела належны таварны выгляд, пакупнік пайшоў на рынак. Патрабавальнасць яго была задаволена. Паколькі свінню ў сталіцы на балконе і ў падвале дома не выгадаеш, то прадпрымальныя правінцыялы з усіх куткоў Беларусі пачалі пастаўкі свежага свінога мяса ў Мінск. Схема закупкі засталася той жа. Пакупнік прыязджае да прадаўца дамоў і забірае тавар. Аплата на месцы. Аднак узнікла адна акалічнасць: запатрабаванымі сталі даведкі ад ветэрынарнага ўрача і ветлабараторыі. Апошнія распачалі рабіць бізнес на паперках.

Тавар (свінья туша) дастаўляўся ў сталіцу, у большасці сваёй на Камароўку. Напачатку пастаўшчыкі працавалі наўпрост з прадаўцамі. Аднак хутка калярынкавыя напаўкрамыніальныя структуры засведчылі для сябе даходнасць падобнага бізнесу, і з'явілася яшчэ адно звяно — перакупшчыкі, якія пастаўшчыкам і прадаўцам выставілі жорсткія ўмовы: нікіх здзелак наўпрост не павінна быць. Аднак у мясным бізнесе ўсталіцы апошнію кропку паставіла дзяржава. У сувязі з рэарганізацыяй Камароўскага рынка гэтыя сувязі былі разарваны, а ўжо новыя ствараліся па правілах, якія прапанавала ўлада.

Таму продаж свежага свінога мяса па сталіцы перакінуўся ў правінцыю. Сама схема куплі-продажу зазнала неістотныя змены. На аўтамабільных прычэпах пачалі ўжо ездзіць жывёві і забітыя свіні. Закупнікі, яны ж і забойшчыкі, набылі яшчэ адну спецыяльнасць — гандляр. У гэтым выпадку трэба яшчэ мець добрыя стасункі з дыректарамі рынку, інакш атрымаеш лядоўню, што падлягае рамонту, месца ў канцы гандлёвай залы ды займееш іншыя праблемы. Тым не менш мясны гандаль на правінцыі ідзе паспяхова. Для адных людзей такі бізнес — дадатак да мізэрнага заробку, для больш прадпрымальных — крок да пашырэння бізнесу.

Закупніку даводзіцца рызыкаваць больш за іншых. Рызыкаваць быць выяўленым у ашуканстве вясковыя пры ўзважванні, бабуляй пры разліку быццам бы незразумелымі для яе грашыма, якія завуцца доларамі; абясці ветэрынарных служб, дзяржавных чыноўнікаў і г. д. У гэтай справе надаравацца крытычныя выпадкі. Прыкладам, не так даўно на Гродзеншчыне быў асуджаны прадпрымальнік, які не толькі гандляваў свінінай, але і прадаваў падобленыя даведкі ветэрынарнай службы. Яшчэ аднаму прадпрымальніку, што займаецца падобнымі бізнесамі, у Мастах зайдзроснік спаліў краму. Праз некалькі месяцаў гаспадар на тым жа месцы адбудаваў новую, яшчэ большую, а гэта сведчыць, што такі бізнес зараз паспяховы.

Паспяховы «свіны бізнес» ад таго, што даходы сярэдняга беларуса малыя, і таму ён жадае купіць не толькі якасны тавар, але і таны. Кошт мясных прадуктаў на рынке ніжэй, чым у крамах кааперацыі. Мяса свежае, вось толькі казаць пра яго якасць не бяруся.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

TV

23 КРАСАВІКА, ПАНЯДЗЕЛАК

06.05 «Набережная Орфевр, 36». Детективный сериал (Франция).

07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 15.00, 19.00, 00.10 Новости.

07.05, 08.10 Доброе утро, Беларусь!.

07.20, 08.20 Ты увидишь Первый!.

07.25, 08.25 Деловая жизнь.

07.45, 08.45 Зона X.

09.05 Острожетный сериал «Отчаянныя домохозяйкі» (США).

09.50 «Панорама недели».

11.00 Телевизионная сага «Любовь как любовь» (Россия).

12.15 Ж.Ланвен, Ж.Дармон в авантюрной комедии «Крестные отцы» (Франция).

14.00 В мире моторов.

14.30 Вокруг планеты.

15.15, 19.20 Новости региона.

15.30 ЕвроFest. День за днем.

15.40 Культурные люди.

16.10 Фигуры.

16.40 «Набережная Орфевр, 36». Детективный сериал (Франция).

17.40 Телевизионная сага «Любовь как любовь» (Россия).

18.50, 00.30 Зона X.

19.35 Время спорта.

19.55 Острожетный сериал «Отчаянныя домохозяйкі» (США).

21.00 Панорама.

21.40 «Криавая ніва». Видеофильм АТН.

22.05 О.Блум, Н.Уоттс в приключенческом боевике «Банда Келлі».

00.35 Футбол. Лига чемпионов. Видео-журнал.

01.05 Все стихии.

07.00, 07.30, 08.00, 08.30 Наши новости.

07.05 ОНТ представляет: «Наше утро».

09.00 Наши новости.

09.05 Контуры.

10.10 «Дыхание планеты».

10.40 «Ералаш».

11.00 Наши новости.

11.05 «Служебный роман Светланы Немоляевой».

12.00 «Малахов+».

13.00 Наши новости.

13.05 ОНТ представляет: «Две звезды».

15.15 «Шутка за шуткой».

16.00 Наши новости.

16.10 Том Уэллинг, Кристин Кройк в серии «Тайны Смолвилля».

17.05 «История песни».

18.00 Наши новости.

18.15 Новости спорта.

18.20 Многосерийный фильм «Друзья».

97-я серия. США, 1994 год.

18.55 Жди меня.

20.00 Время.

20.30 Наши новости.

21.00 Новости спорта.

21.05 Ток-шоу «Выбор».

22.00 Сериал «Остаться в живых». США.

23.05 Наши новости.

23.20 Новости спорта.

23.25 ОНТ представляет: Комедия «Черный шар».

01.05 «Бойцовский клуб». 12-я серия. США.

07.00 Утренняя подзарядка.

08.00 «Сладкий плод». Телесериал.

08.50, 15.50 Новости культуры.

09.00 В этот день.

09.05 Док. фильм «Печаль в глазах».

09.55 Приключенческий сериал «Крутые повороты» (Россия).

10.55 Документальный сериал «Архитектурные шедевры» (Франция).

11.20 Хорошие новости.

11.45 Телебарометр.

12.05 «Орбиты жизни». Арнольд Смейнович.

12.30 Вас вызывает Спортландия.

13.10 Школа ремонта.

14.00 Фантастический фильм «Кольцо Дракона».

15.30 Документально-познавательный сериал «Милион вопросов о природе».

16.10 Мультсериал «Корней и Берни».

16.40 Сериал «Неземная гостья».

17.00 Документальный сериал «Архитектурные шедевры» (Франция).

17.30 «Сладкий плод». Телесериал.

18.30 Сериал «Городской роман».

19.30 Едим дома.

20.05 Калыханка.

20.20 Белорусское времечко.

21.15 Приключенческий сериал «Крутые повороты» (Россия).

22.20 Хоккей. Формула игры.

22.45 Футбол. Чемпионат Англии. Примьер-лига. Обзор турна.

23.40 Сериал «Чего боятся мужчины, или Секс в небольшом городе» (Польша).

РОССИЯ

07.00 Доброе утро, Россия!

09.15 «Неспетая песня Анны Герман».

10.05 Комната смеха.

11.00 Вести.

11.30 Местное время. Вести-Москва.

11.50 «Частная жизнь». Ток-шоу с Владимиром Молчановым и Ликой Кремер.

12.45 Детектив «Приключения мага», Россия, 2002 г.

13.40 Вести. Дежурная часть.

14.00 Вести.

14.20 Местное время. Вести-Москва.

14.40 Наташа Литтл в драме «Другая жизнь», США, 2000 г.

16.25 «ХА». Маленькие комедии.

16.40 Местное время. Вести-Московская область.

17.00 Вести.

17.10 «Кулагин и партнёры».

17.45 Премьера. Дарья Повереннова, Анатолий Руденко, Жанна Эппле и Алексей Панин в телесериале «Ангел-хранитель».

18.50 Вести-Беларусь.

19.00 Вести.

19.45 Спокойной ночи, малыши!.

19.55 Русская серия. Сериал «За все тебя благодарю - 2», Россия-Украина, 2006 г.

21.00 Лев Дуров, Людмила Иванова и Андрей Ташков в детективе «Поворот ключа».

22.35 Хоккей. НХЛ. Матч турна.

00.30 «Шок-О-ЛАД».

РОССИЯ

07.00 Доброе утро, Россия!

09.15 «Гитлер, Сталин и Гурджиев».

10.00 Сериал «За все тебя благодарю - 2», Россия-Украина, 2006 г.

11.00 Вести.

11.30 Местное время. Вести-Москва.

11.50 Лев Дуров, Людмила Иванова и Андрей Ташков в детективе «Поворот ключа».

23.15 Наши новости.

23.30 Новости спорта.

23.35 Теория невероятности. «Заново рожденные».

07.00 Утренняя подзарядка.

08.00 «Сладкий плод». Телесериал.

08.50, 15.50 Новости культуры.

09.00 В этот день.

09.05 Сериал «Городской роман».

09.55 Приключенческий сериал «Крутые повороты» (Россия).

10.55 Документальный сериал «Архитектурные шедевры» (Франция).

11.20 Едим дома.

11.50 ПРОдвижение +.

12.10 Женсовет.

19.00 Вести.

22.00 Сериал «Закон и порядок». США.

23.00 Вести-Беларусь.

23.10 Вести +.

23.25 «Мой серебряный шар». Виктор Павлов. Ведущий - Виталий Вульф.

00.15 «Честный детектив». Авторская программа Эдуарда Петрова.

00.45 «Синемания».

06.00 Информационный канал «Сегодня утром».

09.00 «Смотр».

09.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор за

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

8

25 КРАСАВІКА, СЕРАДА

05.50 «Набережная Орфевр, 36». Детективный сериал (Франция).

06.45, 00.05 День спорта.

07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 15.00, 19.00, 23.40 Новости.

07.05, 09.05 Пресс-обзор.

07.10, 08.10 Доброе утро, Беларусь!.

07.20, 08.20 Ты увидишь Первый!.

07.25, 08.25, 11.50 Деловая жизнь.

07.45, 08.45 Зона X.

09.10 Острожюжетный сериал «Отчаянныя домохозяйкі» (США).

09.55 Здоровье.

10.30 Телесага «Любовь как любовь».

11.25 Документальный цикл «Черно-быльские джунглі. 20 лет без человека...» Фильмы «Соседи», «Черепашья долина» .

12.10 Земельный вопрос.

12.35 Психологический детектив «Криминальный талант» (СССР). 2-я серия.

14.15 ЕвроFest. День за днем.

14.25 Время кино.

15.15, 19.20 Новости региона.

15.30 Документальный фильм «Период полурастпада». Фильм 2-й.

15.40 Молодежный сериал «Старшаклассники» (Россия).

16.15 Комедийный сериал «Дедушка моей мечты» (Украина).

16.40 «Набережная Орфевр, 36». Детективный сериал (Франция).

17.40 Телесага «Любовь как любовь».

18.50 Зона X.

19.35 Nota Bene.

19.55 Острожюжетный сериал «Отчаянныя домохозяйкі» (США).

21.00 Панорама.

21.40 Футбол. Лига чемпионов. Полуфінал. Прямая трансляция.

00.15 Футбол. Лига чемпионов. Полуфінал.

07.00, 07.30, 08.00, 08.30 Новости.

07.05 ОНТ представляет: «Наше утро».

09.00 Новости.

09.05 Многосерийный фильм «Сестры по крови». 94-я серия. Украина, 2006 год.

10.00 Сериал «Остаться в живых». II-ой сезон. 1-я серия. США, 2004–2005 г.

10.50 «Ералаш».

11.00 Новости.

11.05 Сериал «Не родись красивой». 104-я серия.

12.00 «Малахов+».

13.00 Новости.

13.05 «Александровский сад». Многосерийный фильм.

14.00 «Детективы».

14.30 «Контрольная закупка».

15.00 «Лолита. Без комплексов».

16.00 Новости.

16.10 ОНТ представляет: «Мальчишки и девочонки». Многосерийный фильм.

17.10 «Пусть говорят» с Андреем Малаховым.

18.00 Новости.

18.15 Новости спорта.

18.20 Многосерийный фильм «Друзья».

18.55 Многосерийный фильм «Сестры по крови». 95-я серия. Украина, 2006 год.

20.00 Время.

20.30 Новости.

21.00 Новости спорта.

21.05 Сериал «Не родись красивой». 105-я серия.

22.10 Сериал «Остаться в живых». II-ой сезон. 2-я серия. США, 2004–2005 г.

23.15 Новости.

23.30 Новости спорта.

23.35 «Выиграть миллион и не сойти с ума».

07.00 Утренняя подзарядка.

08.00 «Сладкий плод». Телесериал.

08.50, 15.50 Новости культуры.

09.00 В этот день.

09.05 Документальный фильм «Узбекистан. Ферганская долина» (Франция).

09.55 Приключенческий сериал «Крутые повороты» (Россия).

10.55 Документальный сериал «Архитектурные шедевры» (Франция).

11.25, 19.30 Едим дома.

11.55 ПРОдвижение +.

12.10 Детали. «Осторожно - Интернет!».

12.35 «Аистенок». Телевизионный фильм.

13.15 Шок-О-ЛАД.

14.10 Слово писателя.

14.40 Сезон удачи.

15.10 Как это делается.

16.05 Мультсерериал «Коллекция подарков» (Франция). 2-я серия.

16.30 Сериал «Неземная гостья».

16.55 Документальный сериал «Архитектурные шедевры» (Франция).

17.30 «Сладкий плод». Телесериал.

18.30 Сериал «Городской роман».

20.05 Калыханка.

20.20 Белорусское времечко.

21.15 Приключенческий сериал «Крутые повороты» (Россия).

22.15 Баскетбол. НБА. Плей-офф.

23.55 «Просто программа».

07.00 Доброе утро, Россия!.

09.15 «Безумие Бориса Андреева».

10.00 Сериал «За все тебя благодарю - 2».

11.00 Вести.

11.30 Местное время. Вести- Москва.

11.50 Лев Дуров, Людмила Иванова и Андрей Ташков в детективе «Поворот ключа», Россия, 1999 г.

12.45 Мария Шукшина, Владислав Галкин, Ольга Аросева в детективе «Приключения мага», Россия, 2002 г.

13.40 Вести. Дежурная часть.

14.00 Вести.

14.20 Местное время. Вести-Москва.

14.40 «Частная жизнь». Ток-шоу с Владимиром Молчановым и Ликой Кремер.

15.30 Суд идет.

16.40 Местное время. Вести-Московская область.

17.00 Вести.

17.10 «Кулагин и партнери».

17.45 Премьера. Дарья Повереннова, Анатолий Руденко, Жанна Эппле и Алексей Панин в телесериале «Ангел-хранитель».

18.50 Вести - Беларусь.

19.00 Вести.

19.45 Спокойной ночи, малыши!.

19.55 Сериал «За все тебя благодарю - 2».

21.00 Лев Дуров, Людмила Иванова и Андрей Ташков в детективе «Поворот ключа», Россия, 1999 г.

22.00 Сериал «Закон и порядок». США.

23.00 Вести - Беларусь.

23.10 Вести +.

23.25 Эксперт.

23.35 Премьера. «Чернобыль. Хроника молчания».

00.20 Галина Польских в острожюжетном фильме «Частное лицо», СССР. 3 серия.

06.05 «Минница».

06.15 «С чего начинается утро».

07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30 «24 часа».

07.40 «С чего начинается утро».

08.40 «Автопанорама».

09.00 «Пррапорщик». Телесериал.

10.00 «Горячий лед».

10.40 «Тема дня».

10.45 «Уроки английского».

11.00 «Пять минут до метро». Телесериал.

12.00 «Фирменная история». Телесериал.

13.00 «Большие надежды».

12.35 «Посвящение». Микаэл Таривердиев. Симфония «Чернобыль».

13.15 Вкусное утро.

13.45 «Судьба человека». Казимир Жилис.

14.10 Просто программа.

14.50 Сама себе хозяйка.

15.20 Свет далекой звезды. Кузьма Чорны.

16.10 Мультсерериал «Коллекция подарков» (Франция). 3-я серия.

16.35 Сериал «Неземная гостья».

17.00 Документальный сериал «Архитектурные шедевры» (Франция).

17.30 «Сладкий плод». Телесериал.

18

27 КРАСАВІКА, ПЯТНІЦА

06.00 «Набережная Орфевр, 36». Детективный сериал (Франция).
06.50, 01.00 День спорта.
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 15.00, 18.30, 00.35 Новости.
07.05, 09.05 Пресс-обзор.
07.10, 08.10 Доброе утро, Беларусь!
07.20, 08.20 Ты увидишь Первый!.
07.25, 08.25, 11.50 Деловая жизнь.
07.45, 08.45 Зона X.
09.10 Острожюстный сериал «Отчаянныя домохозяйки» (США).
09.55 Шпилька.
10.25 Телесага «Любовь как любовь».
11.20 Документальный цикл «Черно-быльские джунгли. 20 лет без человека...» Фильмы «Белые аисты зоны», «Дом для птицы» («Белвидеоцентр»).
12.10 Сфера интересов.
12.30 И.Чурикова, М.Ульянов в фильме режиссера Г.Панфилова «Тема» (СССР).
14.15 Альманах путешествий.
14.45 ЕвроFest. День за днем.
15.15, 18.50 Новости региона.
15.30 Комедийный сериал «Дедушка моей мечты» (Украина).
15.55 «Набережная Орфевр, 36». Детективный сериал (Франция).
17.00 Телесага «Любовь как любовь».
18.10 Зона X.
19.10 Хоккей. Чемпионат мира. Беларусь-Чехия. Прямая трансляция.
21.30 Панорама.
22.10 Культурные люди.
22.35 Удефо, РЛиотта в психологическом триллере «Контроль» (США).
01.10 Комедийный сериал «Дедушка моей мечты» (Украина).

07.00, 07.30, 08.00, 08.30 Новости.
07.05 ОНТ представляет: «Наше утро».
09.00 Новости.
09.05 Многосерийный фильм «Сестры по крови». 96-я серия. Украина, 2006 год.
10.00 Сериал «Остаться в живых».
10.50 «Ералаш».

11.00 Наши новости.
11.05 Сериал «Не родись красивой». 106-я серия.
12.00 «Малахов+».
13.00 Наши новости.
13.05 «Александровский сад». Многосерийный фильм.
14.00 «Детективы».
14.30 «Контрольная закупка».
15.00 «Лолита. Без комплексов».
16.00 Наши новости.
16.10 ОНТ представляет: «Мальчишки и девчонки». Многосерийный фильм.
17.10 «Пусть говорят» с Андреем Малаховым.
18.00 Наши новости.
18.15 Новости спорта.
18.20 Многосерийный фильм «Друзья». 101-я серия. США, 1994 год.
18.55 Поле чудес.
20.00 Время.
20.30 Наши новости.
21.00 Новости спорта.
21.05 Сериал «Не родись красивой». 107-я серия.
22.10 ОНТ представляет: «Серебряный граммофон».
23.25 Наши новости.
23.40 Новости спорта.
23.45 ОНТ представляет: Том Круз в фильме «Джерри Магуайер». США, 1996 год.

07.00 Утренняя подзарядка.
08.00 «Сладкий плод». Телесериал.
08.50, 15.50 Новости культуры.
09.00 В этот день.
09.05 Сериал «Городской роман».
09.55 Документальный фильм «Париж Тулуз-Лотрек» (Франция).
10.50 Документальный сериал «Архитектурные шедевры» (Франция).
11.20 Едим дома.
11.45 Анекдот. LAD.
12.10 «Сотворение». Документальный фильм (Белорусское телевидение).
12.50 «Спорт, спорт, спорт...». Николай Дранко.
13.15 Анекдот. LAD.
13.30 Ж.Расин «Федра». Телеспектакль.

16.10 Мульсериал «Коллекция подарков».
16.35 Сериал «Неземная гостья».
17.00 Документальный сериал «Архитектурные шедевры» (Франция).
17.30 «Сладкий плод». Телесериал.
18.30 Сериал «Городской роман».
19.30 Женсовет.
20.05 Калыханка.
20.20 Белорусское времечко.
21.15 Приключенческий сериал «Крутые повороты» (Россия).
22.15 Права человека.
22.30 «Детали». «Красота - страшная сила».
23.00 Хоккей. НХЛ. Обзор недели.
23.35 Баскетбол. НБА. Обзор недели.
00.05 Ночной киносеанс. Фольклорная сказка «Кострома» (Россия).

07.00 Доброе утро, Россия!.
09.15 «Мой серебряный шар». Дмитрий Певцов. Ведущий - Виталий Вульф.
10.00 Сериал «За все тебя благодарю - 2», Россия-Украина, 2006 г.

11.00 Вести.
11.30 Местное время. Вести- Москва.
11.50 Лев Дуров, Людмила Иванова и Андрей Ташков в детективе «Поворот ключа».
12.45 Мария Шукшина, Владислав Галкин, Ольга Аросева в детективе «Приключения мага», Россия, 2002 г.

13.40 Вести. Дежурная часть.
14.00 Вести.

14.20 Местное время. Вести-Москва.
14.40 «Частная жизнь». Ток-шоу с Владимиром Молчановым и Ликой Кремер.

15.30 Суд идет.

16.40 Местное время. Вести-Московская область.

17.00 Вести.

17.10 «Кулагин и партнеры».

17.45 Телесериал «Ангел-хранитель».

18.50 Вести - Беларусь.

19.00 Вести.

19.45 Спокойной ночи, малыши!.

19.55 Сериал «За все тебя благодарю - 2», Россия-Украина, 2006 г.

21.00 Криминальный боевик «Солдаты Буффало».

23.00 Вести - Беларусь.

23.10 Вести +.
23.25 Авантурный детектив «Гений».

06.00 Информационный канал «Сегодня утром».

09.05 «Наше все!»

10.00 Сегодня.

10.20 «Тридцатая глава».

10.50 «Криминальная Россия».

11.15 Сериал «Все включено».

12.10 «Две правды».

13.00 Сегодня.

13.25 Евгений Миронов, Инна Чурикова в драме «В круге первом». 2-я серия.

14.10 Премьера! Острожюстный детективный сериал «Свой-чужой». 4-я серия.

15.00 «Их нравы».

15.35 «Обзор. Спасатели».

16.00 Сегодня.

16.20 Детективный сериал «Мангуст-2».

18.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».

19.00 Сегодня.

19.45 Евгений Миронов, Инна Чурикова в драме «В круге первом». 3-я серия.

20.45 «Следствие вели...».

21.40 Криминальный боевик Алексея Балабанова «Брат-2».

00.10 «Как снимался «Брат-2». Документальный фильм.

06.05 «Минница».
06.15 «С чего начинается утро».
07.30 «24 часа».
07.40 «С чего начинается утро».
08.40 «Автопанорама».
09.00 «Солдаты 12». Телесериал.
10.00 Журнал искателей «Сталкер».
10.30 «24 часа».
10.40 «Тема дня».
10.45 «Наше дело».
11.00 «Пять минут до метро». Телесериал.
12.00 «Фирменная история». Телесериал.
13.00 «Личный интерес» с Павлом Корневским.
13.30 «24 часа».

28 КРАСАВІКА, СУБОТА

06.35 День спорта.
06.45 Мультифильмы.
07.25 Познавательный сериал «Любители животных» (Франция).
07.55 Доброе утро, Беларусь!
09.00, 12.00, 15.00, 19.00 Новости.
09.05 Здоровье.
09.40 Тайный вкус.
10.15 Шпилька.
10.50 Альманах путешествий.
11.20 Вот такие пироги.
12.10 Водевиль «Безумный день инженера Баркасова» по мотивам рассказов М.Зощенко (СССР). 1-я и 2-я серии.
14.30 1часца.
15.10 Новости региона.
15.30 Земельный вопрос.
15.50 Галерея образов.
16.25 Кухня юмора.
17.00 Зона X.
17.25 Вокруг планеты.
17.55 Телеклуб «Ваше лото».
19.10 Полицейский боевик «Ограбление».
21.00 Панорама.
21.40 Премьера. Историческая драма «Кочевник» (Казахстан-Россия-США).
23.45 Фильм режиссера Т.Гиллиами «Страна приливов» (Канада-Великобритания).

07.00 «Субботнее утро».
08.00, 09.00 Новости.
09.05 Многосерийный фильм «Друзья».
09.45 «Малахов+».

10.45 Субботний «Ералаш».

11.20 ОНТ представляет: Волшебные сказки. «Путешествие Гулливера».

12.10 «Дикий молодняк». «Опасные шаги».

12.45 «Тележурнал «Союз».

13.30 Владимир Меньшиков, Татьяна Догилева, Леонид Броневый в комедии «Покровские ворота».

16.00 Новости.

16.10 «Властилин горы».

17.25 «Пленка все стерпит. Киноляпы».

18.10 Джош Хартнетт в фильме «Без ума от любви». США, 2005 год.

20.00 Большая политика.

20.30 Наши новости.
21.00 Новости спорта.
21.05 ОНТ представляет: «Две звезды».
23.00 ОНТ представляет: Прямая трансляция боксерского матча «Бой за титул чемпиона Европы в легком весе».
00.10 Премьера. Фильм «Вдох. Выдох».

08.00 Благовест.
08.30 Детский час.
09.35 Фантастический сериал «Затерянная империя» (США-Германия). 1-я серия.

10.20 Хорошие новости.
10.50 Школа ремонта.

11.45 Сезон удачи.

12.15 Баскетбол. НБА. Плей-офф.

14.00 «Театр. Избранное». Персонажи фестиваля «Монокль» (г. Санкт-Петербург).

14.40 Футбол. Чемпионат Англии. Примьер- лига. Эвертон - Манчестер Юнайтед. Прямая трансляция.

16.55 Футбол. Чемпионат Беларуси. Гомель - МТЗ-РИПО. Прямая трансляция.

18.55 Всё о безопасности.

19.25 Свет далёкой звезды. Александр Зимина.

19.50 «Судьба человека». Александр Волошин.

20.15 Спортивная комедия «Шестой игрок» (США).

22.20 Анекдот. LAD.

22.40 Боевик «Выбор стратегии» (Гонконг).

07.00 Доброе утро, Россия.
09.15 «Тайна борта N1».

10.00 Сериал «За все тебя благодарю - 2», Россия-Украина, 2006 г. Закл. серия.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

29 КРАСАВІКА, НЯДЗЕЛЯ

06.50 Мультфильмы.
07.25 Познавательный сериал «Любители животных» (Франция).

07.50 Созвездие надежд.

08.30 Равновесие: среда обитания.

09.00, 12.00, 15.00 Новости.

09.05 Арсенал.

09.35 Утренняя волна.

10.15 В мире моторов.

10.50 КомпАС.

11.25 Все стихии.

12.10 Золотая коллекция советского кинематографа. С.Карпинская, Н.Рыбников, Э.Гарин, Ю.Белов в комедии «Девушка без адреса» (СССР).

14.00 Мужской характер.

14.30 Футбол. Лига чемпионов. Видео-журнал.

15.10 Новости региона.

15.30 Время кино.

16.00 Лирическая музыкальная комедия режиссера В.Грамматикова «Привет от Чарли-трубача» (Россия).

17.25 ЕвроFest. Участники «Евровидения-2007».

18.05 Суперлото.

19.10 Хоккей. Чемпионат мира. США-Беларусь. Прямая трансляция.

21.30 Панорама недели.

22.55 Д.Тьюлес, Дж.Вегас в комедийной мелодраме «Нахал» (Великобритания-Франция).

07.00 ОНТ представляет: «Воскресное утро».

08.00, 09.00 Наши новости.

09.05 Воскресная проповедь.

09.15 ОНТ представляет: Дженнифер Энистон, Кортни Кокс, Лиза Кудроу в многосерийном фильме «Друзья». 32-я серия. США, 1994 год.

09.55 Евгений Моргунов, Георгий Вицин в фильме «Комедия давно минувших дней».

11.25 «Утренняя почта».

12.05 «Муслим Магомаев. Страсти по королю».

13.05 ОНТ представляет: «Эти чудесные животные». Документальный сериал. 15-я серия из 26. США, 2004 год.

14.05 ОНТ представляет: Приключенческий фильм «Зеленые паруса». США-Австралия, 2000 год.

16.00 Наши новости.

16.15 ОНТ представляет: «Международная панорама».

16.35 Воскресный «Ералаш».

17.10 «Минута славы».

20.00 Контуры.

21.05 ОНТ представляет: «Дыхание планеты».

21.35 Хелен Хант, Скарлетт Йохансон в комедии «Хорошая женщина».

23.30 ОНТ представляет: «Комеди Клаб».

00.10 ОНТ представляет: Фильм «Ранчо надежды». США, 2002 год.

06.00 Спортивная комедия «Шестой игрок» (США).

07.45 Мир вашему дому.

08.00 Детский час.

09.05 Мультфильм.

09.20 Фантастический сериал «Затерянная империя» (США - Германия). 2-я серия.

10.00 Как это делается.

10.30 ПРОдвижение +.

10.45 Вкусное утро.

11.15 Сама себе хозяйка.

11.45 «Пой, душа!». Фольклорные ансамбли г.Минска.

12.15 Гаспадар.

12.40 Слово писателя.

13.15 ПРОдвижение +.

13.25 Хореография Ролана Пети. Фильм-балет «Юноша и смерть». (Франция).

13.45 «Будзэм разам!» Всебелорусский фестиваль национальных культур (г. Гродно).

14.40 «Спорт, спорт, спорт...» Николай Мирный.

15.10 Вас вызывает Спортландия.

15.55 ПРОдвижение +.

16.05 Романтическая драма «Табор уходит в небо» (СССР).

17.55 Любимое кино. Трагикомедия «Собачье сердце» (СССР). 1-я и 2-я серии.

20.20 Телебарометр.

20.35 Анекдот. LAD.

20.50 Романтическая комедия «Всплеск» (США).

22.50 Гандбол. Лига чемпионов. Финал.

Ответственный матч.

00.10 «ПРОдвижение+».

07.00 Вести.

07.10 Наталья Егорова, Геннадий Сайфулин и Сергей Баталов в фильме «Арифметика любви», 1986г.

08.30 Мультфильм.

09.05 «Военная программа» Александра Сладкова.

09.30 «Студия «Здоровье».

10.00 «Сам себе режиссер».

11.00 Вести.

11.10 Местное время. Вести-Москва.

11.20 «Секрет успеха». Результаты голосования.

11.40 «Сто к одному». Телеигра.

12.40 Смехопанорама Евгения Петросяна.

13.10 Фитиль.

14.00 Вести.

14.20 Родное кино. Острожентный фильм «И на камнях растут деревья», СССР, 1985 г. 2 серии.

17.15 Премьера. «Смеяться разрешается». Юмористическая программа.

19.00 Музыкальный конкурс «Секрет успеха».

20.00 Вести.

20.25 Алиса Фрейндлих, Владимир Машков, Ингеборга Дапкунайте, Александр Феклистов и Юрий Кузнецов в фильме Валерия Тодоровского «Подмосковные вечера». 1994г.

22.20 Мэрайя Кэрри в криминальном триллере «Женская логика», США-Великобритания, 2002 г.

09.30 «Дикий мир».

10.00 Сегодня.

10.20 «Все сразу!».

10.55 «Счастливый рейс».

11.45 «Их нравы».

12.25 «Авиаторы».

13.00 Сегодня.

13.30 «Триццата глава».

14.05 Семейная драма «Дети Ванюшина».

16.00 Сегодня.

16.30 «Один день. Новая версия».

17.10 Детективный сериал «Адвокат».

19.00 Сегодня. Итоговая программа.

19.55 «Чистосердечное признание».

20.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю».

21.10 «Главный герой» с Антоном Хрековым.

22.20 «Воскресный вечер» с Владимиром Соловьевым.

23.35 Боевик «Паутина».

16.30 «24 часа».

16.50 «Национальное достояние». Города.

17.20 «Частные истории».

18.10 «Очевидец представляет: самое шокирующее».

19.00 «Автопанорама».

19.30 «Неделя» с Еленой Ходоренок.

20.45 «Фильм недели»: Дэнзел Вашингтон, Энна Лэтхан и Ева Мендес в романтическом триллере «Вне времени». США.

22.50 «Спортивная неделя».

23.20 «Профессиональный бокс».

00.20 «По полной программе».

01.00 «Бла-бла-шоу».

02.05 «4400». Телесериал. Заключительная серия.

02.50 «Кино»: Энди Лай, Такэши Каниширо, Джанг Зию и Анита Муй в романтическом эпизоде «Дом летающих кинжалов». Китай, 2004г.

09.30 Футзал. Кубок УЕФА. Финал.

10.30 Спортивная гимнастика. Чемпионат Европы в Голландии (Амстердам). 3-й день.

12.00 Спортивная гимнастика. Чемпионат Европы в Голландии (Амстердам). 4-й день. Прямая трансляция.

13.00 Супербайк. Чемпионат мира (Нидерланды). 1-й заезд. Прямая трансляция.

14.00 Футбол. Кубок УЕФА. Женщины. Финал. Ответственный матч. Прямая трансляция.

16.00 Велоспорт. Льеж - Бастонь - Льеж. Прямая трансляция.

18.00 Снукер. Чемпионат мира в Великобритании (Шеффилд). 9-й день. Прямая трансляция.

19.30 Супербайк. Чемпионат мира (Нидерланды). 2-й заезд.

20.30 Мотоспорт по выходным.

21.00 Снукер. Чемпионат мира в Великобритании (Шеффилд). 9-й день. Прямая трансляция.

00.00 Бокс.

01.00 Сумо. Хару басё.

02.00 Мотоспорт по выходным.

Discovery

ПОНДЕЛЬНИК, 23 АПРЕЛЯ

07.00, 14.45 «Рождение вне-дорожника». 13-я серия.

07.25, 15.10 Супервойны на свалке. Колесные суда.

08.20 «Как это работает». 62-63 серии.

09.15 «Люди в белом». 4-я серия.

10.10 Разрушители легенд. Миры: повторный анализ.

11.05 Из грязи да в князи. США. Папа унаги мою тачки.

12.00, 18.00 Американские колымаги. «Мустанг» 1965 года». Часть 3-я.

12.55 «Шпионы». 4-я серия.

13.00, 18.00 Американские колымаги. «Создание «крутия».

13.55, 04.45 «Болезни и смерть королей».

ВЫБАРЫ

РЭФЕРЭНДУМ ПРА ДАВЕР САРКАЗІ

Тэадор ДАЛРЫМ

**У нядзелю Францыя
абірае прэзідэнта. На
думку аглядальнікаў, гэта
фактычна будзе плебісцыт па
даверу кандыдату галісту
Нікаля Сарказі, які абяцае
кардынальна змяніць краіну.**

Тое, што адбываецца сёння ў Францыі, нечым нагадвае канец XIX стагоддзя, калі ўся краіна была падзеленая на прыхільнікаў і праціўнікаў афіцэрскага генштабу Альфрэда Дрэйфуса. Апошняга падазравалі ў супрацоўніцтве з нямецкай разведкай, аднак паколькі абвінавачаны меў габрэйскае паходжанне, справа хутка выйшла ў сферу супрацьстаяння кансерватыўнай і ліберальнаі фракцый грамадства.

Блізкую да грамадзянскай вайны атмасферу, выкліканую спрабай Дрэйфуса, ілюстравала тагачасная карыкатура, якая складалася з двух блокаў: на першай частцы мастак выявіў группу заможнай французскай буржуазіі, што сустракаецца ўнейкім салоне за абедам. На другой частцы быў намаляваны той жа самы пакой, аднак ужо ў стане хаосу і разгрому. Некаторыя з буржуа былі зблітыя. Подпіс пад карыкатурай: «Яны размаўлялі на конта аферах Дрэйфуса».

Падобны статус асобы, які радыкальна падзяліў грамадства, мае сёння ў Францыі Нікаля Сарказі, сын угорскага эмігранта, міністр унутраных спраў, які праславіўся жорсткай палітыкай у галіне бяспекі.

У любым месцы сярод любой сацыяльной групы імя Сарказі ўзыдмыае тэмпературу палітычнай напружанасці: «Ён самы лепшы

з палітыкаў». — Не, ён самы горшы з палітыкаў. — Ён патрыёт. — Ён звычайны апартуніст. — Ён надзея нацыі. — Не, ён латэнтны дыктатар».

Імя Сегулен (Сегулен Руаяль — кандыдат ад сацыялістаў) выклікае абсолютна іншы эффект. Яно дзейнічае як транквілізатар. Сегулен — быццам добрая маці, (дарэчы, яна мае чатырох дзяцей), абяцае, што не забудзе пра ніводнага з 60 мільёнаў французуў.

Трэці кандыдат Франсуа Байру таксама не выклікае выбуху эмоцый. Адсутнасць у яго моцных асаўств якасцей палітыка і яго слабая вядомасць з'яўляецца лепшым фактарам ягонай папулярнасці. Нейкі брытанскі журналіст параўнáў электарат Байру з выбаршчыкамі Фухіморы — былога папулісткага прэзідэнта Перу. «Я галасую за Фухіморы, таму што не ведаю пра яго нічога», — аргументаваў нейкі перуанскі селянін сваю пазіцыю. Рост рэйтynгу Байру з той жа оперы — следства росту песьмізму адносна маральных якасцей палітыкаў ва ўмовах парламентскіх дэмакратый, з'яўленія для ўсіх краін, дзе выбары адбываюцца рэгулярна. Гэта, дарэчы, дае Байру шанец, каб у будучым сапраўды стаць прэзідэнтам.

Нарэшце, Ле Пэн. Як сведчаць журналісты, амаль ніхто з французуў падчас адкрытых апытаў не падтрымаў ягоную кандыдатуру. Можна толькі вітаць палітычную каректнасць французуў. З другога боку, гэта значыць, што сапраўдны патэнцыял Ле Пэна не вядомы, і ён здолыў зрабіць электаральную сенсацыю.

Такім чынам, галоўны герой выбараў Сарказі, або Сарко — як яго празвалі ў народзе.

Яго галоўны перадвыбарчы слоган — разрыў з мінулым. Гучыць трохі смешна, паколькі

Сарказі — частка атакэння Шырака, які якраз і ёсць сімвал гэтага праклялага мінулага.

I ўсёгule, не верыща, што ў Францыі можа быць нейкі разрыў або іншыя радыкальныя трансфармацыі. Французская грамадства вельмі рытуальнае і традыцыйнае, яго інстытуты складваліся стагоддзямі. Нават цяжка ўяўіць, якія трэба палітычныя землятрусы, каб змяніць паўсядзённыя рытм і нормы жыцця французуў. Шмат журналістаў, якіх даслалі асвятляць пратэсты ў прыгарадах два гады таму, былі сапраўды ўражаны сцэнамі: моладзь паліці машыны, а побач буржуа спакойна смакуюць каву ў кавярнях.

Таму адрозні можна казаць, што «разрыў» з мінуальным будзе тычыцца толькі шэрагу абласцей: крызіс публічнага сектару гаспадаркі, моладзеавае беспрацоўе і сацыяльнае адчужэнне, асабліва сярод дзяцей эмігрантаў.

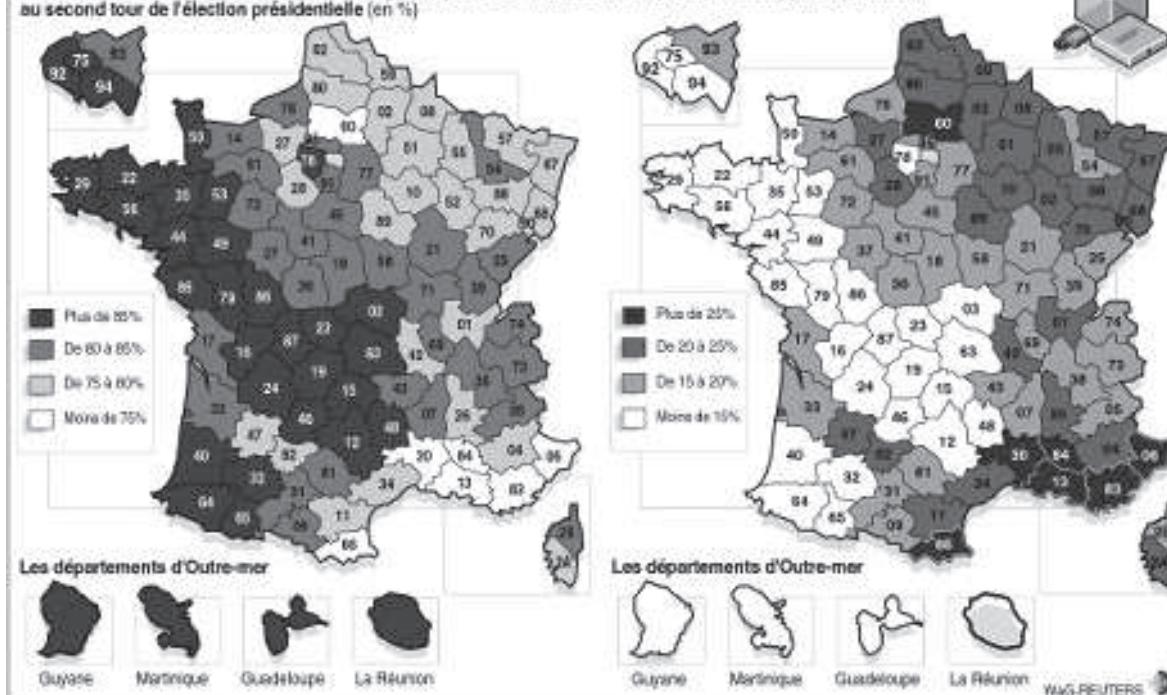
Аднак і тут ёсць шмат сумневаў наконт радыкализму Сарказі. Адна справа — разгняць *racaille* (фр. маргіналы, падонкі), які празваў Сарказі маладых піратэхнікаў з прыгарадаў Парыжу, а іншое — мець справу з моцнымі прафсаюзамі.

Напрыклад, калі прэм'ер не гэтак даўно паспрабаваў рэформаваць працоўныя рынак у бок большай флексібельнасці, Сарказі дэманстрыраваў дыстанцаўцца ад калегі.

Як бы ні закончыліся выбары, яны прынеслі нешта новае ў французскую палітыку. Назіраецца троумф презэнтацыі над змесцам. Палітыкі быццам адаптавалі трактаты новых французскіх філосафаў пра ролю сімулякраў, у тым ліку сімулякраў сваёй значнасці. Упершыню ў Францыі ідзе барацьба на сімвалічным полі па той бок паўсядзённых рэчаў, якія, здаецца, з'яўляюцца вечнымі.

Электаральная географія прэзідэнцкіх выбараў у Францыі 2002 года

■ Les résultats de Jacques Chirac (carte de gauche) et de Jean-Marie Le Pen (carte de droite) par département au second tour de l'élection présidentielle (en %)

ТРАГЕДЫЯ

ТАКОГА ЯШЧЭ НЕ БЫЛО

**У Злучаных Штатах
працягваецца расследаванне
трагедыі, што адбылася ў
Вірджынскім тэхналагічным
інстытуце. У панядзелак 16
красавіка раніцай у ціхім
гарадку Блэксбург невядомы
распачаў страляніну ў
студэнцкім гарадку.**

намі. Я хачу выказаць свае са-
мая глыбокія і самая шчырыя
спачуванні сем'ям ахвяраў
— нашых студэнтаў».

Спачуванне сем'ям загіну-
лых выказалі прэзідэнт ЗША,
а таксама лідэры шэрагу кра-
наў свету. Прэзідэнт Джордж
Буш у звароце да нацыі заявіў,
што краіна перажывае глы-
бокі шок і смутак з нагоды
трагедыі ў Вірджынскім тэх-
налагічным інстытуце. Лідэ-
ры многіх краін свету таксама
выказалі свае спачуванні.

Інцыдэнт у Вірджынскім
тэхналагічным інстытуце —
самыя крывавыя з яму падобных
у гісторыі ЗША. Ён зацміў са-
бой другую паводле колькасці
ахвяраў трагедыю 1991 года ў
штаце Тэхас, калі злачын-
ца расстраляў у рэстарацыі
23 чалавекі. Былі падобныя
трагічныя выпадкі і ў іншых
амерыканскіх навучальных
установах. Так, у 1966 годзе ва
універсітэце зноў жа штату
Тэхас ад куляў снайпера-ад-
зіночкі, які залез на 28-павяр-
ховую гадзіннікавую вежу,
загінулі 16 чалавек. Пазней, у
1999 годзе, у вышэйшай школе
Калумбайн, што ў штаце Ка-
ларада, два падлёткі забілі 12
студэнтаў і выкладчыка.

Напрыканцы мінулага лета
першы дзень заняткаў быў
адменены і ў Вірджынскім
тэхналагічным інстытуце.
Тады студэнцкі гарадок быў
зачынены, бо з суседніяй тур-
мы ўцёк злачынца і забіў
ахоўніка шпіталю ды паліцы-
янта. Уцекача ўрэшце злавілі.
Таксама мясцовыя паліцыя
кажа, што цягам апошніх двух
тыдняў быў пагрозы выбуху
бомбы ў студэнцкім гарадку
Вірджынскага тэхналагічнага
інстытуту, аднак паліцыянты
не ведаюць, ці існуе сувязь
паміж гэтымі пагрозамі і тра-
гедыяй.

Трагедыя ў тэхналагічным
інстытуце з новай сілай уз-
няла ў грамадстве дыскусію
пра свободны гандаль зброяй.
Прыхільнікаў значных аб-
межаванняў і нават поўнай
забароны продажу зброі цы-
вільнаму насељніцтву ў ЗША
з кожным такім інцыдэнтам
становіцца ўсё больш.

► ПАДРАБЯЗНАСЦІ

МАЙДАНАРБАЙТЭРЫ

Іван БІЧ

Палітычны крызіс на Украіне прывёў да з'яўлення новага масавага феномену — па ўсёй краіне людзей вярбуюць, каб стаяць на Майдане пад палітычнымі лозунгамі.

Цэнтр Кіева сёння ўяўляе сабой цікавае відовішча: на суседніх плошчах Еўрапейскай і Майдане Незалежнасці перманентна ідуць мітынгі і канцэрты. Аднак кіяўляне, занятыя працай і асабістымі справамі, у іх, як правіла, не ўдзельнічаюць. На плошчах стаяць людзі, у якіх знешне лёгка пазнаецца правінцыялаў або студэнтаў. Яны механічна махаюць сцягамі з партыйнымі сімваламі, гуляюць у карты, незадважна для міліцыі цягнуць алкаголь. Самае папулярнае ў іх пытанне: «Колькі там яшчэ засталося да канца працоўнага дня? Задалбала тут стаяць».

Гэта палітычныя «заробітчане» — людзі, якія мітынгуюць за гроши. Паводле экспертаў, 80 працэнтаў усіх удзельнікаў палітычных акцый гарачай вясны-2007 складаюць якраз яны.

Дарэчы, такога кшталту прафесія існавала ва ўкраінскай палітыцы і раней. У студэнцкіх інтэрнатах Кіева «пастаяць у пікеце», каб стварыць таму або іншаму палітыку «карцінку» народнай падтрымкі, даўно лічыцца добрай нагодай атрымаць пару дзесяткаў грыўнёў.

Стыхійна за часы незалежнасці нават узік інстытут рэкрутоўцаў: у кожнай ВНУ і інтэрнаце ёсьць людзі, да якіх звязтаюцца прадстаўнікі партыйных штабоў у выпадку дэфіцыту штыкоў саброў партыі.

Аднак у часы Кучмы фарматы акцый былі іншыя — невялікія пікеты або мітынгі.

Майдан 2004 года перавярнуў ўсёй Украіне рыскаюць рэкрутоўцы ў пошуках патэнцыйных дэмантрантаў. Рэкрутоўцы атрымліваюць ад кожнага завербованага свой адсотак і, натуральна, намагаюцца як мага зніць тарыфы. Таму ўмовы, на якіх людзі прыехалі на Майдан, розныя:

Майдан з яго натоўпам, які дзень і ноц стайдзі і жыў на плошчы.

У Кіеве прыхільнікаў кааліцыі іняшмат. Давялося заняцца банальнай вярбовкай. Прывычым у такіх памерах, што ўжо зараз гэта стала часткай народнага фальклору. Падвыпішыи мужык у пераходзе на Кантрактавай співае пад баян:

«Я стоял на Еўрапейскай —
Сотня в суткі плюс обед.
Голосил Майданом песни —
По чорвонцу за куплет.
Барабанд у кабмина,
Сто ударов — четвертак.
Был омоновцев дубинкой
Для души, за просто так».

Па ўсёй Украіне рыскаюць рэкрутоўцы ў пошуках патэнцыйных дэмантрантаў. Рэкрутоўцы атрымліваюць ад кожнага завербованага свой адсотак і, натуральна, намагаюцца як мага зніць тарыфы. Таму ўмовы, на якіх людзі прыехалі на Майдан, розныя:

«Плацяць па 40 грыўнаў на дзень», — скардзіцца наўчэнец жытомірскага тэхнікуму Тарас. Скардзіцца, бо пэтэшнікам з Вінніцы (суседня з Жытомірам вобласць) плацяць удвая больш за туу ж працу.

Працоўны цыкл у майданарбайтэрэй наступны: з ранку ў

Жытоміры ці Вінніцы завербаваных грузяць у аўтобусы і вязуць у Кіев. Звычайна месца разгрузкі — Падол, калі рачнога вакзалу. Тут адказныя за дастаўку жывога тавару праводзяць пераклікі і адпраўляюць партыю на Майдан.

Вечарам пасля мітынгу ўсіх зноў грузяць у аўтобусы і вязуць дахаты. Тарас кажа, што амаль усе студэнты з яго тэхнікума ўжо зрабілі палітычны тур у Кіев.

Дарэчы, на Майдане вельмі шмат і кіеўскіх студэнтаў, якія былі касцяком «аранжавай» рэвалюцыі. За гадзіну дэмансстрацыі актыўнай грамадскай назірцы студэнт можа атрымаць 10 грыўнаў (2 долары). Калі са сцягам — 15. Для кіеўскіх студэнтаў — хутчэй не кіяўлян, а заўсёды галодных правінцыялаў, аб'ектамі зайдзрасці з'яўляюцца «мегафоншыкі» — студэнты з мегафонамі, бо ім плацяць на шмат больш. Аднак атрымаць «мациогальнік» няпроста.

Акрамя цэнтральнай Украіны на Майдане шмат рабацят з усходу. Па іх словам, ад жадаючых паехаць у Кіев пастаяць за гонар Данбасу адбою няма. Гэта зразумела, калі прыняць пад увагу, што сярэдні заробак на шахце ў Луганскай вобласці 450 грыўнаў (90 долараў), а сутачныя за стаянне на Майдане — 150 грыўнаў. Па

інфармацыі адпаведных кініц, кожны дзень з Данбасу прывозяць тысячу чалавек.

Але гэтага аказваецца мала. Нягледзячы на тое, што шмат майданарбайтэрэй умудраюцца за дзень прыняць удзел у двух і нават трох палітычных акцыях, прывычым за розныя партыі, мітынгуючых усё роўна не хапае. Па гэтай прывычнені часам адбываюцца скандалыныя рэчы.

Вельмі гучны скандал выбухнуў у Чыгрынне, што ў Чаркаскай вобласці, дзе мясцовая секцыя Партыі рэгіёнаў прапанавала школьнікам незвычайнай экскурсійнай тур. У дзве гадзіны ночы вучняў 9-га класа пасадзілі ў аўтобус для таго, каб паказаць ім *Мать горадов русских*. Экскурсія па Кіеву абмежавалася знаёмствам з цэнтральнай плошчай, на якой у гэты час «выпадкова» мітынгавалі лідэры сацыялістаў, камуністаў і Партыі рэгіёнаў.

Дзіцячыя твары чыгрынцаў выглядаюць відавочнымі кантрастам на фоне аўдыторыі, якая ўжо была на плошчы. Аферу адразу ж раскалолі. Мясцовая пракуратура ўжо зацікаўлялася практикай ўцягвання дзяцей у палітыку.

Самі партыі катэгарычна адмаўляюцца, што плацяць гроши за стаянне на акцыях.

Кіяўляне ж жартуюць, што «сіні» Майдан — гэта надўга. Падлічылі, што ў самага багатага ўкраінца Рэната Ахметава маёмысць — 4 мільярды долараў. У Партыі рэгіёнаў ёсьць яшчэ некалькі мільярдэраў. Такім чынам, разам атрымліваецца прыблізна шэсць мільярдаў долараў. Супаставім з коштам карцінкі на Майдане: сцэна, электрычнасць, музыку і ансамбл плюс некалькі дзесяткаў тысяч «сумленных грамадзян», якія выйшлі падтрымаць Януковіча, Мароза і Сіманенку.

Нават калі лічыць па мінімуму — кожны з удзельнікаў мітынгу атрымлівае штодзённа 20 долараў, а масоўка павінна быць не менш за дзесяць тысяч чалавек, атрымліваеца 200 000 долараў на дзень. Дзелім 6 мільярдаў — капіталы данецкіх — на сутачны бюджет «сіній рэвалюцыі». Вынік: на гроши Ахметава і іншых алігархай акцыя на Майдане можа працягвацца прыкладна 94 гады. Гэта, натуральна, жарт.

Галоўны ж негатыў ад спектакляў на Майдане, па словах палітолага, — інфляцыйныя мірныя вулічныя акцыі як формы і сродкі народнага волевыяўлення. Раней дэмантранты павінны былі засведчыць аўтарытэт палітыка. Сёня ў вулічныя акцыі ўжо не верыць ніхто. Што застаецца? Пераходзіць да больш радыкальных сродкаў? З'ява майданарбайтэрэй прыводзіць да эрозіі веры ў дэмакратыю.

Аднак пры ўсім негатыве гэтым феномен мае і свой дзіўны пазитыўны бок: вялікая колькасць правінцыяляў змагла на гроши данецкіх алігархай прыехаць у Кіев, палюбавацца яго помнікамі, адчуць яго гістарычныя падыхі і амаль єўрапейскі сучасны выгляд.

Нарэшце, майданарбатэрства дапамагло вырашэнню матэрыяльных праблем. Як зазначыў адзін мясцовы журналіст, Украіна мае быць удзячнай Юшчанку, які сваім указам пра роспуск Рады даў бедным людзям магчымасць зарабіць больш-менш прыстойныя гроши. Прычым, за кошт данецкіх алігархай.

▼ ЯНЫ ПРА НАС: ЗАМЕЖНАЯ ПРЕСА ПРА БЕЛАРУСЬ

Нацыянальныя патрыёты на Балотнай плошчы презентавалі праграму прарыву Лукашэнкі на расійскі трон. І, верагодна, ча-каючы добразычлівай увагі публікі, былі зра-зумелья выключна грамадзянамі старэйшага ўзросту, якія прыйшлі на Балотную з лозунгам — «Краіне патрэбны герой». Калі ўзяць пад ува-гу, што прызыў у войска праходзіць з вялікім цяжкасцямі, а маладыя патрыёты цягнуць лямку ўвогуле не жадаюць, гэты лозунг быў крыкам адчая.

«Стрингер» (Расія)

Народ не падманеш: колькі з экрану тэлевізуру не было зброблена гучных і да брыдо-ты знаёмых заяў пра «пээтапнае і мэтанакірава-нае будаўніцтва адносін двух краін, накіраванае на ўмацаванне адзінства братэрскіх народаў».

людзі даўно зразумелі — сэнсу ў іх няма. Няма гэтай саюзной дзяржавы — пра гэта вам скажа-хто-заўгодна і ў Расіі і ў Беларусі.

«Наше Время» (Расія)

Расія будзе саюзную дзяржаву з Аляксандрам Лукашэнкам, якога ў свеце называюць дыктатарам, а Бацька дазваляе себе брутальныя выпады на яе адрес і нават шантажуе разваротам у бок Захаду. Гуляючы з падобнымі рэжымамі, Москва рызыкуе познаці рана апынуцца падманутай імі. Як правіла, яна можа разгадаць іх ілжывую гульню. Праўда, разуменне гэтага часта прыходзіць вельмі позна.

«Коммерсанть» (Расія)

Пасля заявы Віктора Януковіча пра «пас-кораную дэмакратызацыю» ў Беларусь,

у беларускіх кіруючых колах узік некаторы холад да сіне-белага прэм'єра. Відавочна, слоў пра дэмакратыю ў Беларусі не чакалі... У Мінску і Маскве ўсё больш прыходзяць да думкі, што данецкія неадназначна ставяцца да славянскага адзінства. Пачалі разумець, што ўкраінскі ФПГ разам з расійскім і іншымі канкурэнтамі гатовыя пазмагацца на беларускім рынку. Як сказаў «Главреду» адзін беларускі чыноўнік, прыходу ў Беларусь украінскіх алігархай кіруючая эліта байца не менш, чым расійскіх.

«Главред» (Украіна)

Калі б больш-менш здаровая рынковая гаспадарка прыцягвала сродкі так жа актыўна, быў бы шанец, што гэтыя гроши будуть эфектыўна асвоеныя рынкам. Аднак

размова ідзе пра дзяржаўную эканоміку, якая, набраўшы крэдыты ад страху перад пагрозамі расійскіх нафтавікоў і рэцэсіі ў выніку доўгіх гаспадарчых дыспрапорцый, хутчэй за ўсё, не будзе здольнай іх нармальна раскруціць... Беларускай гаспадарцы даўно прагназуецца упадак без шанцаў на ўздым. І часцей за ўсё, гэта былі дастатковая палітычныя прагнозы; іншымі словамі — у дыктатара не можа быць эфектыўнай гаспадаркі. Гэта, магчыма, праўда. Аднак нават калі адкінуць палітыку, то метад, з дапамогаў якога беларускія ўлады ўзяліся за прыватyzацыю і папаўненне бюджету, выглядае страшнавата. Добра, натуральна, наесціся, аднак важна, каб працэс стрававання потым прышоў дастатковая эстэтычна.

«Новое русское слово» (ЗША)

▶ ПАСЛЯ ПАДЗЕЙ

БЕЛАРУСКАЯ СХЕМА

«Марш нязгодных» — запланаваная антыпушніскай апазіцыяй кампанія пратэсту — пасля разгону 15 красавіка была перайменавана ў народзе ў «Фарш нязгодных». Мы папрасілі пракаментаваць падзеі 15 красавіка Зміцера Кастэнку, супрацоўніка Расійскага паліталагічнага цэнтра «Фенікс».

— Якія агульныя і галоўныя ўражанні ад падзеі 15 красавіка?

— Галоўнае ўражанне — паліцэйская жорсткасць, якая не мае прэцэдэнтаў у гісторыі постсавецкай РССР. Нават у кастрычніку 93-га міліцыянты ставіліся да загаду «не пушчай» больш пасіўна. 15 красавіка мы маем дзесяткі фактаваў пераломаў ног і рук, траўм мозгу сярод апазіцыянераў. Прычым на гэты раз міліцыя не цырмонаілася нават з VIP-персонамі. Білі журналістаў, прычым нават афіцыйных выданняў. Нахабна арыштавалі Каспарава. Узялі б і Касьянова, калі бы не яго целаахоўнікі. Увогуле, эпізод з Касьяновым выглядаў трошкі камічна. Як толькі специназаўцы началі цягнуць Касьянова ў аўтазак, яго ахова нацягнула чорныя маскі, прафесійна раскідала прадстаўнікоў правапарадку, засунула боса ў машыну і знікла з ім з месца падзеі. Не буду казаць ужо пра папярэдня арышты і ператрусы. Напрыклад, ператрус адбыўся ў офісе піцерскага «Яблока». Адным словам, МУС і ФСБ працавалі па беларускай мадэлі. Хутчэй за ўсе, улады намагаліся збіць тонус апазіцыі, якая пасля падзеі 3 сакавіка ў Піцеры, дзе маніфестанты праравалі кардон АМАПу на Неўскім, знаходзілася ў стане эйфары.

— Якая рэакцыя грамадства на разгон акцыі антыпушністай?

— Самае дзіўнае, што рэакцыя вельмі асцярожная і стрыманая. Інтэлігенцыя фактычна зноў абмяркоўвае ўсё па кухнях. Афіцыйныя медыя ўвогуле адмаўляюць факт нейкіх разгонаў, кажучы пра нешматлікія правакацыі. Ліберальныя выданні каментуюць падзеі вельмі сціпла. Фактычна, супраць гвалту адкрыта і гучна выступіла толькі радыёстанцыя «Рэха Масквы». Гэта, на мяю думку, з'яўляецца адлюстраваннем расколу апазіцыі. Трэба нагадаць, што 15 красавіка ў цэнтры Масквы мітынгавалі некалькі апазіцыйных партый: «Яблоко» — супраць вырубак паркаў, Рагозін — за Вялікую РССР, камуністы — за сацыял-

“Марш нязгодных”

ку. Усе супраць рэжыму, аднак паасобку.

— Якімі бачацца перспектывы расійскіх дэмакрататаў пасля «крылавай нядзелі»?

— На мяю думку, гэтыя перспектывы вельмі незразумелыя. Апошняя мясцовыя выбары давялі, што адзіны шанец дэмакраты здольныя займець, калі іх падтрымаюць камуністы. КПРФ, гэта засведчылі мінулыя выбары, захавала свой ліберальныя дэмакраты, сказаць цяжка. Цяжка сярэдняму расійскому грамадзяніну, які ўпершыню прыстойна пачаў зарабляць пры Путіне, зразумець — нашто галасаваць за Касьянова.

Тым больш, Касьяну нават як асока саступае Путіну. Путін — асока з чорным гумарам, чэкісцкімі падколкамі, рэальная вачах электарату прыкольны. А Касьяну — апаратчык.

Нават апазіцыянеры асцярожна ставяцца да яго кандыдатуры. Усе памятаюць, што пераслед Гусінскага і ціск на НТВ былі таксама фрагменты

мі касьянаўскага прэм'ерства. Адзіны шанец у Касьянова, калі амерыканцы сапраўды дадуць пад яго гроши або калі ён сам раскруціца на нейкай важнай для грамадства тэме. Мяркую, таму апошнім часам пайшлі чуткі, што ў склад касьянаўскай «Другой России» могуць прыняць прадстаўнікоў Руху супраць нелегальнай эміграцыі. Гэта тэма сапраўды актуальная і можа прыцягнуць увагу да Касьянова ў народзе. Яна, аднак, можа каштаваць яму іміджу паліткарэктнага палітыка.

— Альтэрнатывы Касьянову няма?

— На жаль, няма. Каспараў падобны да нейкага дэндзі. Лімонай — багемны тусоўшчык. Яўлінскі — адпрацаваны матэрыял. Застаецца Касьянов.

— Якіх акций і калі чакаць ад расійскай апазіцыі?

— Пра гэта немагчыма казаць, пакуль лідэры апазіцыі не выйдзуть з траўматалагічных аддзяленняў. Я ўжо казаў, што колькасць фізічных і мазгавых траўмаў сярод апанентаў рэжыму пасля 15-га вымяраеца дзесяткамі.

▼ ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

MIKITA BELYKH

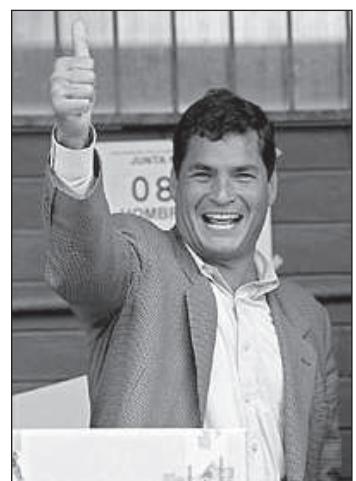
Адзін з кіраунікоў ліберальнай партыі Саюза правых сіл уразіў электарат Краснайскага краю, які ў мінулую нядзелю абраў дэпутатаў у заканадаўчую асамблею. Спадар Белых пайшоў на выбары з лозунгам — закончыць «достройку капитализма». Гэта значыць, паводле Белых — «пакончыць з розніцай паміж багатымі і беднымі». Пенсіянерам галоўны ліберал Расіі паабяцаў узняць пенсіі ў 2,5 разы, а заробкі бюджетнікам — у 4 разы. Аднак стаць новым Зюганавым Белых аказаўся не здольны.

Канкурэнты адказалі на чырвоны піар чорным. На 30 рэкламных білбордах Белых з надпісам «За дестройку» замянялі трэх літары, падабраўшы адпаведны шрыфт і фарбу. Атрымалася: «За доворотку». У дадатак у 30 штабах СПС адбыліся ператрусы: міліцыя шукала прадстаўнікоў «агітацийнай піраміды» — сетку актыўных агітатораў, якія працуяць за гроши. На наступны дзень працягніцца ўзыходзіла супраць краявога СПС крымінальную справу за тое, што яго актыўісты быццам абяцаць агітаторамі аплату ў залежнасці ад выніку галасавання. Белых заявіў, што гэта паліцыйская аперацыя, якая не мае аналага ў сучаснай гісторыі Расіі. Пачынаўся грандыёзны скандал, аднак амаль адначасова адзін з сяброў перадвыбарчага штабу Белых заявіў, што яго бос наўмысна правакуе ўлады з мэтай скампраметаваць краснайскія кірауніцтва «Адзінай Расіі», якое марыць, каб пераобраца бліжэй да Крамля. Перамагаць СПС, па словах палітычнага тэхнолага, нават не збіраецца: толькі вар’ят можа абяцаць узняць пенсіі ў 2,5 разы. У выніку СПС вырашылі ў выбарчым спіску пакінуць. Аднак электарат традыцыйна прагаласаваў за адзінаросаў і камуністай.

RAFAEL KOREA

Прэзідэнт Эквадору вырашыў вярнуць у краіну нацыянальную валюту. Нагадаем, што доўгі час функцыі грошай у краіне выконваў амерыканскі долар. Эквадорцы сваі грошай не друкавалі. Аднак цяпер «зялянаму» прыдзеца саступіць. Рашэнне зноў наладзіць друк мясцовых тугрыкаў Корэа прыняў пасля таго, як сталі вядомыя вынікі плеbісцыву, на які было вынесена пытанне па канстытуцыйнай рэформе: 78 адсоткаў выбаршчыкаў падтрымалі прападзею Корэа. Супраць галасавалі 11,5 адсоткаў. Нягледзячы на тое, што размова ў праекце ідзе пра перадзел кампетэнцыяў палат парламенту і пашырэнне аўтаноміі рэгіёнаў, прэзідэнт назваў вынікі галасавання «гістарычнай перамогай» і «пачаткам смерці наалібералізму». Перамога на рэферэндуме стала для Корэа падставай заяўці пра прыпыненне адносін з Сусветным валютным фондам. Хто б меў сумнёў, Уго Чавес апература павіншаваў пераможца, заяўшы, што «рэвалюцыйны працэс у Латынскай Амерыцы кожны дзень атрымлівае перамогу». Сам Корэа, здаецца, перапужаўся, што яго могуць запісаць у паслядоўнікі Чавеса, і паспяшаўся заяўці, што «эквадорцы не тримаюцца венесуэльскай лініі».

EMAMALI RAXMONOV

Прэзідэнт Таджыкістану пачаў цяжку з Вялікабрытаніяй, а дакладней — з Брытанскім музеем. Размова ідзе пра культурныя каштоўнасці — «скарбы Амудары», якія былі знайдзены ў 1877 годзе і датуюцца VI–V стагоддзямі да нашага часу. Праўда, скарбы не сталі трафеем брытанскіх жаўнер-рэйн-каланізатораў, якія гвалтоўна адбрапалі іх у мірных таджыкі. Калекцыя з 170 прадметаў была куплена англічанамі ў горадзе Равалапандзі (сучасны Пакістан). Яшчэ некалькі экспанатаў брытанцы атрымалі ад купцоў у знак падзякі за сваё вызваленне ад бандытаў. Аднак, на думку таджыкскіх вучоных, скарб быў адназначна знайдзены на тэрыторыі сучаснага Таджыкістана. Брытанскі музей, са свайго боку, не жадае абавяргаць думку таджыкскіх гісторыкаў, аднак вяртаць каштоўнасці ў цэнтральную Азію не збіраецца. «Брытанскі музей існуе для таго, каб прадстаўляць усю сусветную культуру комплексна», — заяўіў прадстаўнік Брытанскага музея і дадаў, што «музей прынцыпова выступае супраць рэстрыкцыі». Адмовіць у рэстрыкцыі можна таксама, калі краіна не здольна захоўваць культурныя падтрыбнікі.

ТЭАТР

І НАЗВАЛА ТЭАТР: «ЗЫНІЧ»...

У Галіны Дзягілевай — юбілей! Далучаемся да віншаванняў

Анатоль ВЯРЦІНСКІ

Сонечным красавіцкім днём (трэцяе чысло месяца)
вяртаемся «маршруткай» з нашай бульбянай сталіцы — Самахвалавічай, дзе знаходзіцца славуты НДІ бульбаводства і плодаагародніцтва. Бульба, як вядома, наш другі, а часам, можа, першы і нават адзіны хлеб. Але ж, як, зноў-такі, даўно вядома: не хлебам адзіным жыве беларус. То бок мае патрэбу і ў хлебе духоўным.

Недарэмна ж шыльда адназначна абвяшчае: «Самахвалавіцкая сярэдняя школа з эстэтычным ухілам», а ў школьнай зале адбыўся толькі што спектакль нашага знакамітага тэатра з узнесла-паэтычнай назвай «Зыніч», перад пачаткам якога (монаспектакля) давялося нагадаць слова класіка: «Штодённымі клопатамі поўна людское жыццё, але зварухнеца душа чалавека...

Да душаў і розумаму і апелявалася са школьнай сцэны Галіна Дзягілева са сваім паэтычным спектаклем «Любіць!». Гучалі вершы, часам з пераходам на песню, месцамі ў суправаджэнні гітары. Настанкі выказываюць задавальненне, дзякуюць, запрашаюць наведваць школу. У ліку іх — прыемны сюрпризы! — і маладая выкладчыца музыкі Марыя Баравік, вельмі падобная да сваіх маці, чудоўнай паэтэсі — таксама Марыю Баравік, якая жыве на Глыбочыне і з якой мы, я і Галіна Дзягілева, даўно знаёмыя. Ave, Марыя Баравік — маці і дачка, паэтэса і выкладчыца музыкі, прыхільніцы паэтычнага тэатра аднаго акцёра «Зыніч»!

* * *

Развітаемся са школай «з эстэтычным ухілам» і вяртаемся ў горад. Мы — гэта, удакладняю, гаспадыня тэатра (у адной асобе тут і дырэктар, і мастацкі кіраўнік, і выканануцца) Галіна Дзягілева, адміністратор Марына Слава, музыкант-гістарыст Кірыла Успенскі, ну і я, «ніштатны», запрошаны як аўтар тэкстаў, паводле якіх створаны шмат гадоў таму і нязменна прысутны ў рэпертуары тэатра монаспектакль пад лаканічнай назвай «Любіць!» (аўтар інсцэніроўкі і яе назвы — сама Галіна Дзягілева). Вяртаемся, абменьваемся ўражаннямі. На гэты раз неяк удаеца абысціся без дзіжурных кампліментоў. Знаходзіцца іншыя, больш адпаведныя момантаму словаў.

— Вяртаемся ў рэчаіснасць? Альшта? Вышла са сваім монаспектаклем, спадарыня Мона-Галіна? — пытаюся я. — Ведаеш, якое адчуванне было ў мяне сёння, калі я глядзею і слухаў разам з хлапчукамі-васьмікласнікамі? Ты адна-

Галіна Дзягілева ў ролі Элены ў спектаклі «Раба свайго кахання»
Лопэ дэ Вега

У ролі Рагнеды ў п'есе «Выгнанне ўрай»

часова была недзе далёка і з усімі намі разам, чытала-прамаўляла як быццам бы даўно завучаныя радкі і ў той жа час распавядала пранікнёна пра нешта сваё асабістое, запаветнае, толькі табой перажытае і табе адной вядомае...

Нейкое незвычайнай драматычнае і психалагічнае напоўненнае дзеяство. Далібог, Галіна Аляксееўна!

— Далібог?

— Так, так. І яшчэ вось пра што падумалася, калі ты чытала «Яблінню ў горадзе». Пра тое, што вершы, мабыць, сапраўды пішуцца і існуюць не для чытання іх на паперы, на часопісай або кніжнай старонцы. Згадалася выкаванне паэта, класіка брытанскага мадэрнізму Базіла Бантынга, які ведаеш, даволі пераканаўча сцвярджаў, што паэзію, як і музыку, трэба слухаць, што вершы на лісце паперы мёртвые, мёртвые да таго часу, пакуль які-небудзь ці чый-небудзь голас не абуджае іх да жыцця, падобна да таго, як музыка, што ляжыць на падстаўцы да нотаў, — гэта толькі інструкцыя для выканануць.

— Паэзію трэба чытаць углас?

— Выходзіць, што так. Жалезны аргумент у карысць твойго тэатра, тваіх монаспектакляў. Ты з'яўляешся тым голасам, які абуджае да жыцця нашы вершы. Інакш пылітіся б яны на бібліятэчных паліцах ці ў кнігарнях.

— Можа, гэта і не зусім так. Мне даволі часта даводзіцца выступаць у школах і гімназіях, гутарыць з выкладчыкамі літаратуры, гэтак жа, як і сёння ў Самахвалавіцкай школе. Яны распавядаюць пра тое, як чытаюць, разбіраюць вершы на ўроках літаратуры.

— Праходзіць, вядома. Усё гэта, безумоўна, так. Але, пагадзіся, рэдка хто час ад часу застаецца сам-насам з кніжкаю вершы. Тому прымі да ведама той відавочны факт, што твой чарговы, сённяшні монаспектакль быў для самахвалавіцкіх школьнікаў, акрамя ўсяго іншага, адметным паўтара-гадзінным урокам паэзіі — паэзіі, ажыўленай твайм голасам і, будзем

спадзівацца, адэкватна пачутай, хай хоць часткай залы. Калі недзе напрыканцы спектакля я ціха спітаўся ў свайго суседа па краслу, ці падабаецца яму, то ён сарамліва адказаў: «Падабаецца. Красіва выступае». Вось так.

Пры пад'ездзе да прыгараду нечакана для сябе мяняю крыху тэму:

— А ці памятаеш ты, Галіна Аляксееўна, калі і як пачыналася, якім быў пачатак?

— Што Вы маеце на ўвазе?

— Не пачатак тваёй артыстычнай біяграфіі на сцэне Коласаўскага тэатра. Гэта іншая, асобная тэма. Маю на ўвазе першапачатак з'яўлення твойго паэтычнага тэатра «Зыніч».

— А вы ведаецце, вельмі добра памятаю. Адбылося гэта 12 снежня 1989 года а 12-гадзіне дня.

Са здзіўленнем гляджу на сваю суразмоўцу:

— Вось як? Дванаццаты месяц, дванаццатае чысло і яшчэ нават дванаццатае гадзін! Хіба так бывае?

— Менавіта так і было. Прыйтым без усялякай містыкі. Разам з Віргінай Тарнаўскай і Вольгай Ахромінай працавалі над спектаклем «Выгнанне ўрай». Мне выпала выконваць ролю Рагнеды. І вось якраз у гэданымнай, памятны для мяне дзень і час адбылася прэм'ера спектакля. У рамках «Студыйных каліяд» — першага беларускага фестывалю тэатраў-студый. Я атрымала дыплом I ступені, а спектакль — назыву «тэатра аднаго акцёра».

— Своеасаблівы перадкаляйдны падарунак лёс?

— Амаль што так...

* * *

...Рагнеда, Гарыслава. Тры аппараты — белую, чырвоную і чорную — мяняла Галіна Дзягілева на працягу спектакля, імкнучыся як мага выразней увасобіць трагічны лёс полацкай князёўны. І, пэўна, не памылося, нават не пераболь-

шь і такія яго асаблівасці, як «драматычны змест», «сінтэз тэатра чытальніцкага і драматычнага», «псіхалагічнае выразнасць вобраза» і г. д. «У нас, на жаль, такога тэатра няма», — успомніліся раптам мне слова балгарскіх калегаў і сяброў па пяру, перакладчыкаў нашай пазэй на родную мову Найдана Вытчава і Стэфана Паптонева (апошні, на жаль, пайшоў нядаўна з жыцця), сказаныя колькі гадоў таму пасля таго, як мы разам паглядзелі «Дольнай зале Чырвонага касцёла монаспектакль «Віленская мрой». Тонкі знаўца тэатра Вытчава яшчэ, памятаю, дадаў: «Усяго толькі адна роля і адна выканануцца, а колькі зместу, колькі і пазэй, і вашай нацыянальнай гісторыі».

Несумненна, што жанраватматачныя характеристы, творчая накіраванасць тэатра арганічна звязаныя з асобай актрысы. І тут я мушу сказаць пра яшчэ адну акалічнасць, не ўсім вядомую, якая мае сама непасрэднае дачыненне да «вытворчасці» спектакляў «Зыніч». Справа ў тым, што ў няпростым працэсе стварэння кожнага новага спектакля Галіна Дзягілева выступае не толькі як мастацкі кіраўнік, як рэжысёр і як, нарэшце, актрыса, выканануцца (ведаем усе гэтыя яе «іпастасі»).

Выбраўшы для пастаноўкі пэўны літаратурны твор — няважна, вершаваны ці празаічны, — яна бярэ звесткі за пяро і сама, самастойна, адпаведна са сваёй унутранай мастакоўскай установай піша... інсцэніроўкі, сцэнічныя версіі, лібрэта (як у выпадку з монаоперай «Адзінокі птах»)! «Пра дэкарацыі, пра касцюм, пра гук і асвятленне думаеш ужо потым, — гаворыць яна. — А асноўная і самая цяжкая праца з першакрыніцай, з творамі, паводле якіх ты вырашала рабіць спектакль». Распавядае, як цяжка давалася інсцэніроўка рамана «Родны дзеяці», і «Адзінокі птах» (рамантычная монаопера пра жыццё і смерць Адама Міцкевіча, Ларысы Геніюш), і «Не праклінай, што я люблю» (сцэнічны варыянт рамана ў вершах Ніла Гілевіча «Родны дзеяці»), і «Адзінокі птах» (рамантычная монаопера пра жыццё і смерць Адама Міцкевіча, Ларысы Геніюш), і «Не праклінай, што я люблю» (сцэнічны варыянт рамана ў вершах Ніла Гілевіча «Родны дзеяці»), і «Адзінокі птах» (рамантычная монаопера пра жыццё і смерць Адама Міцкевіча, Ларысы Геніюш), и «Маруся Чурай». Захапіў твор у цудоўным перастаўрэнні на беларускую мову Ніны Мацяш. Уявіўся — пакутніцы на сцэне тэатра. Але... Узніклі на пэўным этапе і праблемы. Для пераадolenня іх прыйшлося звязніцца яшчэ і да творчасці самай Ніны Мацяш, перачытаць яе вершы, вянок яе санетаў «Бабіна лета ў Беллаазёрску», іншыя яе пераклады, у прыватнасці, з еўрапейскай пазэй. І толькі такім чынам акрэсліўся ў выніку абагульнены образ героя спектакля — вобраз гістарычнай асобы і адначасова сучаснай жанчыны...

Тут побач са словамі Станіслаўскага пра «публічнае дзеянне словам», побач са словамі пра артыстызм, выканануе майстэрства і талент выстроўваючага неяк нязмушана, самі сабой словаў-памяяткі больш высокага стылёвага ладу: Боскі дар, Пакліканне, Захаванне гэтага самага знічнага святла. Недарэмна ж яна, Галіна Дзягілева, назвала свой тэатр гэтым словам: «Зыніч».

29 красавіка ў 17.30 у Дольнай залі Чырвонага касцёла Галіна Дзягілева ладзіць спектакль «Пачакай сонца». Тэлефон для даведак: 231-75-53.

КАХАННЕ

АХВЯРА РЭВАЛЮЦІІ

Наталля ГАРДЗІЕНКА

Трагічную смерць адной з прадстаўніц старажытнага роду Хадкевічаў Разаліі нельга назваць звычайнай для XVIII стагоддзя, але і яе жыццё не было тыповым для жанчыны тых часоў. Захопленая вірам прыдворных забаваў, яна ўвесь час шукала кахання і дзеля яго магла прынесці любыя ахвяры. Кахання не знайшла, жыццём ахвяравала.

Разалія Хадкевіч нарадзілася ў 1768 годзе ў бацькоўскім маёнтку Чарнобыль, у той час Мазырскага павету. Ва ўзросце 19 гадоў пабралася шлюбам з кіеўскім кашталянам Аляксандрам Любамірскім. Шлюб быў відавочна дынастычным, ініцыяваным бацькамі без уліку сімпатыяў маладых.

Разалія з Хадкевічаў была сапраўдная прыгажуна і ведала пра гэта. Ужо ў 1787 годзе падчас сустэрэны Кацярыны II са Станіславам Аўгустам Панятоўскім у Каневе, Разалія ў шэрагу прыдворных дам апошняга звярнула на сябе ўвагу расійскай імператрыцы. Праз некаторы час у варшаўскіх салонах маладая Любамірская ўжо мела рэпутацыю адной з найбольш прыгожых жанчын Рэчы Паспалітай. Аднак прыгажуну жадала большага. Варшава здавалася ёй сумнай і нудотнай, Разалія марыла пра Парыж.

І яе мара хутка ажыццяўлілася. Ужо ў 1788 годзе маладая жонка супрападжала Любамірскую ў яго вандроўцы па Еўропе і на-доўга затрымалася ў Парыжы. У гэтым горадзе тады забаўлялася шмат прадстаўніц вышэйшага свету Рэчы Паспалітай, і Разалія з галавой кінулася ў вір прыдворнага жыцця тагачаснай еўрапейскай сталіцы. Балі, прыёмы ішлі адзін за адным. Актыўнаму ўдзелу Разаліі Любамірской у прыдворным жыцці не перашкодзіла нават хуткае нараджэнне дачкі Аляксандры. Маладую і абаяльнную Разалію, якую сталі зваць la princesse printaniere («весенняя князьёна»), прыняла ў кола набліжаных асобаў славутая мадам Дзюбары, каханка караля Людовіка XV. Жыццё ў Парыжы канца 1780-х нагадвала арыстакраты казку: муж Любамірской з'ехаў у Варшаву на Вялікі Сойм, навокал засталіся каханкі ды прыхільнікі прыгажосці. Гроши цяклі як вада... Але...

Разалія Любамірская

Хутка муж адмовіўся з Варшавы аплачваць празмерныя выдаткі сваёй жонкі і вымусіў яе такім чынам вярнуцца на радзіму. Праўда, Разалія не збіралася бавіць час у якім-небудзь далёкім родавым маёнтку, а пасялілася ў сталіцы. У Варшаве яна зноў стала адной з найбольш вядомых свецкіх ільвіц, заканадаўцай модных забаваў. У першую гадавіну прыняцца Канстытуцыі з траўня, калі ў варшаўскім тэатры ішла патрыятычная драма «Казімір Вялікі», Разалія Любамірская з'явілася ў сваёй ложы ў адзенні колераў дзяржаўнай сімвалікі Рэчы Паспалітай чырвонага і белага. У наступны дзень на ўрачыстай імшы ў касцёле Святога Крыжа больш за 200 жанчын быў апранутыя такім жа чынам, выказваючы падтрымку ідэі Канстытуцыі.

Аднак нельга з упэўненасцю сцвярджаць, што Разалія з Хадкевічаў шчыра спачувала патрыятычным памненнем сваіх сучаснікаў. Проста яна моцна закахалася і рабіла ўсё, каб прыцягнуць увагу свайго абранніка — абаяльнага і перспектывнага сенатара Тадэвуша Маствоўскага. І як толькі каханы Разаліі атрымаў

дышламатычнае даручэнне да кіраўнікоў цяпер ужо рэвалюцыйнай Францыі, яна не стала зважаць на мужа ды паехала следам.

10 кастрычніка 1792 года каханкі пераехала французскую мяжу. У гэты час шматлікія карэты парыжскай арыстакра-

Праз некаторы час у варшаўскіх салонах маладая Любамірская ўжо мела рэпутацыю адной з найбольш прыгожых жанчын Рэчы Паспалітай

тыі імкнуліся як мага хутчэй пакінуць Парыж і Францыю наогул, а Разалія Любамірская і Тадэвуш Маствоўскі ехалі ў адваротным кірунку. У яго быў дышламатычны пашпарт, у яе — толькі шматлікі ўласны двор — такі небяспечны ў рэвалюцыйнай краіне. Але Разалія не зважала на тое, па прыездзе ў Парыж яна адразу начала адбudoўваць разрабаваны падчас рэвалюцыйных падзеяў палац, нібыта ніякіх змен ва ўлюблёнім горадзе не адбылося. Яна імкнулася вярнуць сабе тулу лёткасць існавання, якую яна калісці знайшла тут.

Разалія Любамірская зноў увайшла ў найвышэйшыя арыстакратычныя колы Францыі, тая, што яшчэ пакуль засталіся ў Парыжы. Увяла яна туды і Тадэвуша Маствоўскага, які, праўда, хутка пачынаў аддаляцца ад сваёй каханкі. Адначасова змянілася і палітычная сітуацыя ў краіне. Узышоў на эшафот Людовік XVI, да ўлады прыйшоў Максімільян Рабесп'ер. Узмацніліся ганеніі на арыстакрату.

Першы арышт Разаліі Любамірской і Тадэвуша Маствоўскага праз добрыя адносіны з камісарам паліцыі не меў сур'ёзных вынікаў. У наступны раз дышламатычны прадстаўнік Рэчы Паспалітай паспешаў з'ехаць за гадзіну да ператрусу ў яго. Аднак з'ехаў адзін. Разалія засталася ў Парыжы.

Магчыма, яна не жадала зноў на злом галавы імчаць за былым каханкам у пошуках былых пачуццяў, а можа, зноўку закахалася... Яна засталася разам з малой дачкой у сваім парыжскім палацы. У выніку ператрусаў і допытаў Разалію абвінавацілі ў спачуванні каралеве і пагардзе да ўраду, доказы чаго знайшли ў яе лістах да мадам Дзюбары. Абвінавачанні не былі беспадстаўныя. Маладая Любамірская асабліва не разбралася ў перыпетыях рэвалюцыйнага жыцця і ў лістах сапраўды шчыра пісала ўсё, што яна думала наконт новых гаспадароў гораду, якія пазбавілі яе былых магчымасцяў для забаваў. Таму ў лістападзе 1793 года Разалія апынулася ў вязніцы.

Для вызвалення Разаліі з Хадкевічаў Любамірская былі

принятыя надзвычайнія заходы. За яе, прадстаўніцу магутнага еўрапейскага роду, перад Рабесп'ерам хадайнічаў урад гораду Парыжу і асабіста міністр замежных спраў. Свяячка Разаліі, вядомая Людвіка Сасноўскай, звярталася па дапамогу ў вырашенні гэтай справы да Тадэвуша Касцюшкі, але і ягонае заступніцтва не мела выніку.

Грамадскасць Рэчы Паспалітай была ўзрушана, пісаліся лісты і звароты... Адзінам чалавекам, які не выяўляў ніякай цікавасці да лёсу Разаліі, быў яе муж Аляксандэр Любамірскі.

Ян Карол Хадкевіч

Ён сядзеў у сваім маёнтку з упэўненасцю, што жонку пасадзілі за даўгі, і лічыў гэта справядлівым. Калі ж Любамірскі даведаўся пра сапраўдную сутнасць справы, таксама не стаў надта спяшацца з дапамогай, абяцаючы паслаць свайго чалавека ў Парыж дзе-небудзь праз паўгады.

Аднак час працаваў супраць Любамірскай. Каб зацягнуць судовыя працэсы, Разалія заявіла, што цяжарная, а таму не можа быць пакараная да нараджэння дзіцяці. Працэс сапраўды часова прыпынілі, аднак мана была праз некалькі месяцаў выкрыгтая, і ўсё аднавілася нована. У роспачы, адзін закаханы французскі арыстакрат намагаўся арганізаваць уцекі Разаліі, падкупіў ахову вязніцы, але сам загінуў падчас няўдалай спробы вызвалення. Гэты выпадак меў вынікам загад Рабесп'ера пра паскарэнне справы і вынісенне прысуду за злачынства супраць рэспубліканскай маралі. 130 чэрвеня 1794 года прадстаўніца старажытнага роду Хадкевічаў узышла ў Парыж на гільяціну.

Распавядалі, што ў момант пакарання ў палацы яе маці ў далёкім Млынаве (на Валыні) нечакана адчыніліся ўсе дзвёры. Маці ўсхапілася, пайшла праз іх і ў апошнім праёме ўбачыла дачку з адrezанай галавой. Кажуць, з таго часу Разалія ператварылася ў «белую даму» — сумны прывід млыноўскага палацу.

Параadox гісторыі — Разалія з Хадкевічаў Любамірская стала адной з апошніх ахвяраў якабінскага тэрору, а праз 27 дзён па тым самым шляху на гільяціну пайшоў і той, ад каго залежаў яе лёс — сам Максімільян Рабесп'ер.

І яшчэ адно супадзенне лёсай дзвюх у нечым падобных жанчын: у адзін час з Разаліяй, магчыма, у той жа турме, па загаду таго ж фанатыка рэвалюцыйнага тэрору Максіміліян Рабесп'ер чакала смяротнага пакарання і Роза Жазефіна Богарнэ, будучая жонка Напалеона. Нечаканая хвароба дала той адтэрміноўку, якой якраз хапіла, каб дажыць да падзення Рабесп'ера. Крыху б больш шанцавання, глядзіш, і ў сузор'і прыгажунь напалеонаўскага двара зазяла б яркая зорка Разаліі.

Дачка пакаранай Любамірскай засталася жывая, вярнулася на радзіму і змяніла сваё імя Аляксандра на матчына Разалія, захаваўшы такім чынам памяць пра нешчаслівую ахвяру кахання і рэвалюцыі з роду Хадкевічаў.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЙ

ЛЕГЕНДЫ ПАСТАУШЧИНЫ

З АПАВЯДАННЯУ БАБЫ СТАСІ

Алесь ГАРБУЛЬ

Каля чатырох кіламетраў ад мястэчка Лынтупы па дарозе на Свір ёсьць адгалінаванне, якое злучае мястэчка з вёскамі ваколіцаў знакамітага на ўесь свет з-за сваёй пачвары возера Балдук. На гэтым перакрыжаванні дарог і прытулілася невялічкая вёска Трабуцішкі. Калісці гэта была даволі значная вёска з млыном, карчмой, некалькімі дзесяткамі сялянскіх двараў, вялізарнымі ставамі. Тут праходзіла вузкакалейка Лынтупы—Нарач, быў чыгуначны прыпынак.

Цяпер з вялікага паселішча Трабуцішкі ператварыліся ў засценак з пяці хат, з якіх толькі ў дзюю жывуць сталыя жыхары. Млын даўно згарэў, вузкакалейку разабралі, стаў зарос, ад карчмы і іншых хатаў нават і следу не засталося.

Даволі рухавая ў свае семдзесят гадоў, жыхарка гэтай вёскі баба Стася ўся ў клопатах. Карову, авечак, гусей, курэй, сабакаў і катоў, з дзесятак пчаліных сем'яў, вялікі агарод трэба дагледзіць, пакарміць, падаіць, напаіць, пачысціць, падаслаць, прапалоць. Ні хвілінкі вольнага часу. І так амаль усё жыццё.

Баба Стася, стаміўшыся на агадзе, сядзе на ўзбочыне і размаўляе з бусламі, якія пабудавалі сабе гняздо ля самага яе агарода на старым слупе. Буслы добра разумеюць старую. Паківаюць ёй у адказ сваім галовамі, паспачываюць, пасля, нешта паклякоўць, зразумелае толькі бабе Стасі ім. А ранкам, як выведзе бабуля карову пасвіцца, пазнаўляе з журавамі, якія нярэдка наведваюць старую і прылітаюць на съную нізіну ля яе поля.

Падобна Беражніцы з мясцовых легендаў нашага Нарачанскаага краю, зберагае яна духоўную спадчыну продкаў нашых, славутую гісторыю тутэйшага народа, не дае дакрануцца да іх бруднымі рукамі розным злодзеям і прайдзісветам. Але твая скарбы, што перадала мне гэта мясцовая Беражніца, я лічу, павінны стаць уласнасцю людзей. Таму і перадаю ў твае, спадзяюся, шчырыя і добрыя руکі, чытак.

Хай жа зязоць у вашых сэрцах разам з іншымі духоўнымі скарбамі розных народоў свету і дыяменты апавяданні ў бабы Стасі.

Праклятае золата

— Старая апавядалі, — кажа баба Стася, — што на Ігнаціш-

кай гары закапана бочка золата. Толькі ніхто не можа яе ўзяць, бо праклятае тое золата. Па начах, бывае, свеціца яно. Хто ўбачыць гэты агонь, хутчэй уцікае з тога месца, бо праклятае золата прыносіць вялікую бяду, нават пагібел' чалавеку. Я сама бачыла той агонь. Неяк ехала з працы на ровары дахаты, тады я на спртзаводзе ў Лынтупах працавала. Ужо поўнач была. Бачу, на Ігнацішкай гары нешта свеціцца.

Стала цікава мне, маладая была. Прыйпіналася і гляджу. А там нейкі ланцужок уеца, як быщам гад паўзе, ды зіхациць ён такім зеленавата-блакітным агнём, аж вочы слепіць. Гляджу, а ланцужок той праз дарогу ўеца, і раптам да мяне паварочвае. Як дала дзёру я тады адтуль, дык не памятаю, як у хаде апінулася.

Гісторыя з гэтым золатам вельмі даўняя, — працягвае баба Стася, — мне яе ўшчэ мой дзед расказваў, а яму — яго дзед. Адбылася яна аж у Шведскую вайну. Прыйшло ў Лынтупы шведскае войска, мясцовыя людзі па лясах пахаваліся, бо, вядома, вайскоўцы і згвалтіць могуць, і арабабаць, ды нават і забіць. Шведскі генерал, што кіраваў тым войскам, бачыць: хаты ў Лынтупах усе адбудаваныя, бага-

тыя. Адразу і ўцімі, што людзі тут заможныя жывуць. А калі заможныя, дык і золата павінны мець.

Загадаў ён сваім жаўнерам ператрасці ўсе хаты, каб золата адшукаць. Ды дарэмна шведы свой час марнавалі. Людзі ўсё сваё багацце разам са скацінай у лясах пахавалі.

Генерал той быў вельмі сквальны, прагнены да грошай. Не хацеў ён з пустымі кішэнямі з мястэчка выходзіць. Паслаў ён тады сваіх жаўнерараў па лясах людзей вылоўліваць. Ды дзе там! Лясы ў той час вакол мястэчка былі вялікія і непралазныя ды непраходнымі балотамі перакрыжаваныя. Толькі мясцовыя жыхары ведалі ў іх таемныя сцежкі. Шмат шведаў бяспледна праглынулі тады тыя лясы і балоты. А тыя чужынцы, што вырваліся з таго зялёнага пекла, вярнуліся да свайго генерала ў мястэчка з пустымі рукамі.

Аднак адчuvанне вялікай здабычы не дало таму генералу адступіцца ад лынтупскага золата.

Пайшоў ён тады на хітрасць. Раніцай вывеў войска з мястэчка ў бок Свіраў. Людзі мясцовыя вёрсталаў з дзесяць сачытлі з лесу за шведамі, а потым упэўніліся, што чужынцы сышлі, ды падвечар вярнуліся са скацінай да сваіх хатаў.

Генерал жа ноччу павярнуў сваё войска назад і пад раніцу ўзяў у кальцо мястэчка, пазбавіўшы людзеймагчымасці схавацца. Толькі неба на ўсходзе пачало шарэць, як Лынтупы прачнуліся ад грукату вайсковых барабанаў, перадсмартотных крыкаў і лямант.

Не было каму абараніць бедных людзей ці знайсці дзе парагунку ад рабаўнікі і гвалтоўнікі. Не адну дзяўчыну пазбавілі чужынцы цнатлівасці, не адзін мужчына лынтупскі ахвяраваў сваім жыццём, баронячы сям'ю. Тых жа местачкоўцаў, што засталіся жывымі, разам з дзесяцьмі сагналі шведы на плошчу ля касцёла. Па загаду генерала пачалі жаўнеры катаўцаць людзей, дапытваць, дзе золата схавана, бо апроць скаціны чужынцы ў местачкоўцаў нічым не разжыліся.

Узышло сонца, агледзела на ваколле і жахнулася ўбачанаму. На местачковай плошчы ціха стагналі распятія на крыжках людзі, курчыліся ў перадсмартотных сутаргах пасаджаныя на калы, нема крычалі расцягнутыя на дыбах, стаяў смурод ад паленага чалавечага мяса, валяліся акрываўленыя кускі чалавечай площи, сядрдкамянёў местачковага бруку расцякаліся лужы крыві.

Генерал аж кіпіц ад злосці і ўжо не ведаў, што рабіць. Яму не зразумелы быў гэты непакорны народ. З-за нейкага золата вытрымліваць такія катаўанні! Ен дзівіўся моцы духу гэтых людзей. Як шляхціцы,

так і простыя сяляне, што старыя, што маладыя, мужна пераносілі катаўанні. Ні адзін ні словам не абмовіўся пра схаванае золата.

Не ведаў шведскі генерал, што не з-за сквапнасці сваёй не хацелі местаўчоўцы развітаца са сваім золатам. Гэта золата не адно стагоддзе набывалі пакаленні лынтупчанаў. Кожная драбінічка яго была багата палітая рэкамі поту ад паўсядзённай працы, морамі крыві, пралітымі ў жудасных бітвах з ардынцамі, крыжакамі, маскоўцамі, шведамі, казакамі, асманамі. Тут была слава Сініх Водаў і Клецка, Грунvalдз і Крапіўны, Берасцечка і Кірхгольма, Магільна і Хоціма, Дурбе і Койданава. Для местаўчоўцаў гэта золата было славутай рэліквіяй, святой маёмасцю і памяццю продкаў.

Не ведаў гэтага генерал, ды і не хацеў ведаць, бо прагнуў ён золата, золата і толькі золата.

* * *

Але што рабіць, калі адчуваеш, як доўгачаканая здабыча недзе зусім побач, а ўзяць не можаш? Якія толькі катаўанні не выкарысталі яго жаўнеры. А ўсё дарэмна.

Выпадкова позірк шведскага генерала натрапіў на вежу ў той час яшчэ драўлянага касцёла. Твар яго прайсніўся, вусны скрывіла ўсмешка. Тут жа загадаў жаўнерам спыніць катаўанні і дазволіць блізкім забраць параненых.

Калі лямант трохі прыціх, генерал звярнуўся да натоўпу.

— Я не звер, не вырадак які. Я богабаязнены чалавек і больш не могу глядзець на гэтыя жах! За ўсё, што тут адбылося, вінавацце толькі сябе! З-за нейкай нікчэмнай купкі металу, з-за сквапнасці сваёй, вы загубілі столькі чалавечых жыццяў, зрабіліся калекамі! І ўсё на вачах вашых дзяцей! Няма ў вашых душах ні літасці, ні Бога! Зараз вы ўсе будзеце адпушчаныя дахаты, толькі мне шкада вашых дзяцей! Я перакананы, што з-за сваёй скupsці вы нават іх не на-корміце (пра тое, што яго жаўнеры ў хатах гэтых людзей не пакінулі

нават скарынкі хлеба, генерал крывадушна прамаўчаў). На жаль, я са сваімі жаўнерамі больш не могу затрымлівацца ў вашым мястэчку і прыглыдзець за вашымі дзесяцьмі. Таму ўсё дзеці, якія могуць хадзіць, збіраюцца цяпер у касцёле, дзе мае жаўнеры іх накормяць і дадзіць ім ежы на некалькі дзён з сабой. Вы ж за той час, пакуль дзеці будуць снедаць, прыбярыце плошчу, каб ім больш нічога не нагадзвала гэту жудасную крывавую раніцу.

Генерал аўбёў позіркам натоўп і ўгледзеў сярод местаўчоўцаў маладую кабету з чатырохгадовым хлапчуком і дзяўчынкай, старэйшай за хлапчанё на пару гадоў. Кабета абедзвюма рукамі моцна прыціскала дзяцей да спадніцы. Гледзячы на яе цвёрды, рашучы твар, здавалася, ні адна жывая

істота не адважыцца нават у думках паспрабаваць пакрыўдзіць яе крывінак.

Генерал злез з каня і падышоў да іх.

— Пані не супраць, что я ест частоват ваш сын? — звярнуўся ён да кабеты на ламанай ліцвінскай мове (у наш час гэту мову называюць стараждынна-беларускай). — Ходзь zu mier. Хадзі до менъя. Будэш смачно ест! — пазваў ён хлопчыка і працягніў яму пернік.

Ад водара прысмакі ў хлопчыка пацяклі слінкі. Ён згаладала праглынуў іх і паглядзеў у вочы маці. Ад гэтага погляду ў кабеты зашчаміла сэрца, відаць, матчына сэрца недзе ў падсвядомасці адчувала небяспеку. Але прамова генерала, працягнуты пернік і галодныя вочы сына прывялі яе ў стан разгубленасці.

— Ідзі, Янка, можа, хоць цябе накормяць, — у роспачы прамовіла яна сыну.

Хлопчык баязліва наблізіўся да працягнутага перніка, але монцы голад пераадолеў страх, і ён маланка выхапіў з рук генерала прысмаку ды як драпежны звярок шмыгануў пад падол маці.

Праз хвіліну з-пад спадніцы кабеты высунаўся акруглы тварык малога, і два блакітныя агенчыкі вачэй зноў утаропліліся на генерала.

— Ходзь тутэй! На, браць, яшчэ! Вельмі смачон! — пачаў падзываць малога швед, працягнушы яму яшчэ адзін пернік.

Янка ўжо без боязі падбег да чужынца, узяў пернік і спакойна пайшоў да яго на руки. Генерал з хлопчыкам на руках ускочыў на каня і ўжо ў сядле пачаў забаўляцца з малым. Ён то ласкатаў, то на працягнутых руках падымаў яго высока ўверх. Па плошчы зазвінё радасны смех Янкі. Паўсюдна з-за постайць дарослых высуналіся зайдзілісція тварыкі дзяцей, якія не адводзілі вачэй ад генерала і шчаслівага Янкі.

Гэта не прайшло паміж уважлівых вачэй генерала. Швед задаволена ўсміхнуўся — сваёй мэты ён дамогся.

— Ежай выманиць дзяцей з на-тоўпу і адвезці ў касцёл! Перад дзвірьмі паставіць вартавых! Назад нікога не пушчачці! — не перастаючы забаўляцца з хлапчуком загадаў сваім падначаленым генерал.

Жаўнеры без цяжкасцей выка-налі загад. Галодныя дзеці, пры-вабленыя ежай, даверліва пайшлі за чужынцамі. Калі апошніх дзя-цей жаўнеры адвалилі да касцёлу, генерал раптам падняў над сваёй галавой Янку і з усяго размаху на-садзіў хлопчыка на вастрыё дзіды жаўнера, што стаяў побач. Той ад-нечаканасці выпуспіў дзіду з рук і з жахам утаропліўся ў малога, які курчыўся на зямлі, наскрозь праця-ти яго зброяй.

На хвіліну плошча змярцвела.

Працяг у наступным нумары